

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Партием зэфэхьысыжьхэр ышIыгъэх

Урысыем иполитическэ партией «Единэ Россием» и Адыгэ шьолъыр къутамэ иполитсовет тыгуасэ зэхэсыгъо илагъ. Ащ илофшIэн хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Президенттэу, партием и Апшэрэ Совет хэтэу ТхьакIушынэ Аслъан.

Повесткэм итыгъэ ИофыгъуитIум щышэу апэ зыхэплэагъэхэр АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзынхуу кIуагъэхэм зэфэхьысыжьхэр афэхьыгъэхэр арых. Мыщ фэгъэхьыгъэу къэгущылагъ партией «Единэ Россием» и Адыгэ шьолъыр къутамэ иполитсовет и Секретарэу Ишэ Мухьамэд. Ащ къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, республикэм щыпсэухуу хэдзынхэм ахэлэжъагъэхэр процент 50-м кIэхьагъ. Зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэнэфагъэмкIэ, «Единэ Россием» процент 58,4-мэ дырагъэштагъ, зы мандат зилэ койхэр пштэхэмэ, кандидат нэбгырэ 27-у зыкъэзыгъэлэгъуагъэхэм ашышэу зигугъу къэтшIыгъэ партием икандидат 25-мэ цыфхэм амакъэ афа-

тыгъ. Гъэтхапэм и 13-м тикъэралыгъо исубъектхэм ащыкIогъэ хэдзынхэм зэфэхьысыжьхэр афэхьыгъэхэр партией «Единэ Россием» и Адыгэ шьолъыр къутамэ яплIэнэрэ чIыпIэр Урысыем щыубытыгъ.

ХэдзакIохуу партием зыгъэштагъэхэм зэрафэрэзэхэр ыкIи ахэм цыхъуу къафашIыгъэр къагъэшъыпкъэжыным яшъыпкъэу Иоф зэрэдашIэщтыр ТхьакIушынэ Аслъан хигъэунэфыкIыгъ.

ТхьакIушынэ Аслъан, Михаил Черниченкэм, На-

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

талья Уваровам АР-м и Парламент идепутатынхэмкIэ мандатхэр къызэрэIамыхыгъэм елгытыгъэу АР-м и Законэу «АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзын ехьыллагъ» зыфиIорэм ия 79-рэ статья ия 7-рэ Iахь тетэу зыми имыжэ депутат мандатхэр АР-м и Парламент идепутатынхэмкIэ кандидатхэм яспискэу Урысыем иполитическэ партией «Единэ Рос-

сием» и Адыгэ шьолъыр къутамэ къыгъэлэгъуагъэм хэхьэрэ мы къыкIэлъыкIорэ регион купхэм аритыжыныр АР-м хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссиейоу фальгъэгъу:

— региональнэ купэу N 7-р (Красногвардейскэ районьмкIэ зы мандат зилэ коеу N 7-р);

— региональнэ купэу N 12-р (МыекIуапэкIэ зы мандат зилэ коеу N 12-р);

— региональнэ купэу N 15-р (МыекIуапэкIэ зы мандат зилэ коеу N 15-р).

Хэдзынхэм ялэхъан цыфхэм Иофыгъо, гумэкигъо шъхьалэу къагъэнэфагъэхэр зэшIохыгъэнхэр пшъэрлэ шъхьалэу зэрэщытыр къыIуагъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Гъэтхапэм и 23-р — метеорологием и Дунэ маф

Адыгэ Республикэм и гидрометеокъулыкъу илофшIэхуу ыкIи иветеранхуу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэклим — Урысыем и гидрометеорологическэ къулыкъу илофшIэхэм я Мафэ фэшI тышIуфэгущыIо!

Цыфыр тыкъэзыуцухэрэ дунаим зэрэпхыгъэр нахь нафэ къызыщыхэрэ, ащ нахь мэхъэнэ ин зыщыратырэр лэхъаным мы лъэныкъомкIэ Иофыгъоу къууцухэрэ зигъо дэдэу мэхъух. Шъо пшэдэклижынышхо шъохы — чIыопс лъэныкъомкIэ цынагъоу къэхъун ылгъэкIышIхэм игъом анаIэ тырышъогъадзэ, зигъо Иофтыхьабзэхэр псынIкIэу зэрэешъухъэхэрэм ишIуагъэкIэ а тхьамыкIагъоу къэхъун ылгъэкIышIхэм якIэу ххэм и къаIешъогъэчы. Экономикэм иотраслэхэм зыпкъ итэу Иоф ашIэнымкIэ, хэгъэгум хэхъоныгъэ ышIынымкIэ, цынэгъончъэ цыIэнымкIэ, цыфхэм япсауныгъэ зыфэдэщытмкIэ бэ шъо къышъолгытыгъэр.

Мы къулыкъум цылэжыэрэ пстэуми тафэлъаIо псауныгъэ пытэ, насып, цыIэклэшIу яIэнэу, Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгущыхо Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ ИофшIэным гъэхъэгъэшхохэр щашIынуху!

Адыгэ Республикэм и Президенттэу ТХЪАКИУШЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу
Анатолий ИВАНОВ

ДИН IOFYГЪОХЭР

ЩыIэныгъэм къыгъэуцурэ упчIэхэр

Тигъэзет къызэрэхиутыгъагъэу, мэзаем и 14-м редакцием къедгъэблэгъагъ Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шьолъыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтией Емыж Нурбый тигъэзетеджэхэм яупчIэхэм джэуапхэр къаритыжыным, телефон зэдэгущыIэгъу ахэм адыриIэным фэшI. УпчIэ 30-м ехуу телефон зэдэгущыIэгъум илэхъан гъэзетеджэхэм къатыгъ. Ахэм зэфэдэу бэш къахэфагъэр, къэзытыгъэхэм ацIэхэр къетымылоу, джэуапыр къэттыжымы нахь тэрэзэу теплъыгъ. Телефон зэдэгущыIэгъум къыхэлэжъагъ МыекIопэ гупчэ мэщытым иIимам шъхьалэу ТIэшъу Нихъад.

Ныбджэгъу лъапIэхэр! Уахътэу телефон зэдэгущыIэгъу зыщыкIуагъэм упчIэ къэзытын зымылэкIыгъэу, ау диным фэгъэхыгъэу зыгъэгумэкIырэмкIэ джэуап къызэрратыжыныу фаер телефонэу 57-06-28-мкIэ ыкIи 57-05-48-мкIэ зыфигъэзэн ылгъэкIышт муфтией Емыж Нурбый.

— Хьадэр МыекIуапэ зэрэщэгъэтылгырэм мылкъубэ текIуадэ. Сыда ар къызыхэкIырэр?

— Хьадэр зыгъэпскIырэм миних ратэу зэхэтхыгъэ. Ащ фэдэ дунаим техъухьагъэп. Бэным итIын фэгъэхыгъэуи бэ зэхэтхырэр. Ахэм зэкIэми шапхъэ ахэлъын фае. Непэ пстэуми къагурыIо сшIоигъу ефэндхэр, хьадэгъэпскIыхэр ДиндэлэжъапIэм Иоф пашIэу, ащ епхыгъэхуу зэрэщымытхэр. Ахэр цыфхэм хадзыгъэхуу, ыпкIэ аратыгъэ агъэлажэх. Тэри ахэм ащыщыбэм язекIуакIэ тезэгъырэп, тегъэгумэкIы. Шапхъуу чылэхэм ащыIэр МыекIуапы цыгъэ-

уцугъэн фае. Зы мэфэ гурыт лэжъапкI (сомэ 500—1000) ратынэу щыгыр хьадэгъэпскIым. Ары диным къыIорэр.

— ЩыгъынIухыжэ пшIы мыхъушъу ало. Ар шъыпкъа?

— ЩыгъынIухыжэ ашIы мыхъушъу хэта унашъо зышIыгъэр? Цыфхэм ашIэным пае гъэзетымкIи, телевидениемкIи пчъагъэрэ къэтIуагъ, джыри къэтIо: «щыгъынIухыжэ шъумышIы» зыми ыIуагъэп, ау мэфэ 40-р, илээс Iанэр ары имыщыкIагъэхэр. Сэдакэ птыныр сыдигъуи псапэ. ЩыгъынIухыжыр лIэкъо Иофэу щытымэ дэгъу, зэрэ-

республикэу умыугъоу. Ары пасэм лъэпкъым зэришIышIыгъэр.

— НыбжыкIэхэм яплункIэ сыда ДиндэлэжъапIэм ышIэрэр? А лъэныкъомкIэ къэралыгъо органхэмрэ шъорырэ шъуэрэзэдэлэжъэн программэ щыла?

— ИлгъэситIуагъэ узкIэIэбжымы, Урысыем и Президент къыхигъэщыгъэ ныбжыкIэхэм Iуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным мэхъанэшхо зэриIэр. Ащ тэри Иоф дэтэшIэ ыкIи программэ зэхэдгъэуцугъэ. Тхьэм игъоу къытфилгъэгумэ, жъоныгъокIэ мазэм блэмыкIэу ныбжыкIэхэм якомитети зэхэтшэнэу ары. ТиIагъ ащ фэдэ, ау ар дгъэпытэн тлэгъыгъэп. Тэ непэ тызыфаер мыхэр спортымкIэ зэфэтшэнхэр, зэнэкъокIухэм ахэдгъэлэжъэнхэр ары. Диныри псауныгъэри зэготхуу къэтIэтынхэм, ахэр тиныбжыкIэхэм ахэтлэхъанхэм Иоф дэтэшIэ. Ащ тетэу ныбжыкIэхэм тадэлэжъэн амал къэралыгъом ипачэхэм къытаты, гъэзетхэм ныбжыкIэхэм яплун фэгъэхыгъэ титхыгъэхэр къыхауты, телевидением икъэтынхэм тахэлажэ. Джы Адыгэ Хасэр тиIэпыIэгъоу ащ фэдэ ИофшIэныр чылэхэм ащытыублэн мурад тиI.

(ИкIэху я 4—5-рэ н. арым).

КЪАЛЭМ ИЗЭТЕГЪЭПСЫХЪАН ФЭГЪЭХЪЫГЪ

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан тикъэлэ шъхьалэ имикро-районэу «Черемушкэм» ипроспектэу «Теклоныгъ» зыфиорэм тыгъуасэ щылагъ. Ащ игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратрэ Мыекъуапэ иархитектор шъхьалэу Галина Ирхинамрэ.

Мыекъуапэ хэбхьонгъэхэр ышIынхэмкIэ планэу аштагъэм диштэу джырэблагъэ ашIэн фаехэм, къалэм изэтегъэпсыхъан епхыгъэ Юфыгъохэм ахэр атегушылагъэх.

— Лениным ыцIэ зыхьырэ площадыр шэпхъэшIухэм адиштэу дгъэкIэжыгъэ. Джы Мыекъуапэ инэмькI чIыпIэхэу, цIыфхэр нахьыбэу зыщызэрэугъонхэрэм язэтегъэпсыхъан тишъыпкызу тыпылтын фае. Тикъэлэ шъхьалэ щыпсэурэ нэбгырэ пэпчэ иунэ кыкIымэ, ыгукIэ зызышигъэпсэфын ытэкIышт парк е гупчэ кыпэгъунэгъоу шытын фае. Ар гъэцэкIэгъэным пае тэ кыгиттефэрэр экIэри зэшIотхыным тыфэхъазыр, — кыIуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Президентым къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, тикъэлэ шъхьалэ хэбхьонгъэхэр ышIынхэмкIэ аштэгъэ планым къыдыхэлъытагъэу, зэтырагъэпсыхъанэу рахъухъэгъэ зыгъэпсэфыпIэ чIыпIэхэм альэныкIэ проектнэ-сметнэ документациер агъэхъазырышт. Ащ изэшIохын фэгъэзэгъэшт архитектурэмкIэ Мыекъуапэ и ГъэIорышIапIэ.

(Тикорр.).

Анахь дэгъухэр къыхагъэщыгъэх

Урысые зэнэкъокъоу «Юный правозащитник» зыфиорэм иапэрэ учугъо суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щылэм щыкIуагъ. НыбжыкIэхэм гражданскэ ыкIи правовой плуныгъэ ягъэгъотыгъэныр, правовой къэралыгъом, ащ институтхэм ыкIи гражданскэ обществэм мэхъанэу ялэр ахэм агурыгъэлогъэныр — джары зэнэкъокъум пшъэрыл шъхьалэу илэхэр.

Суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу АР-м щылэм илофышIэхэм ыкIи къэралыгъо къулыкъу зыхьы-хэрэм ялфыгъэхэу илъэс 11-м кышгъэгъэжыагъэу 18-м нэс зыныбжыкIэхэр арых Иоф-тхьабзэм хэлэжыагъэхэр.

Теклоныгъэр къыдахыгъ Олеса Босенкэм, КIыкI Ады-иф, Олеся Дунец. Зэнэкъокъум иятлонэрэ учугъо хэлэжэнхэм пае анахь дэгъоу зыкъэзыгъэ-лэгъогъэ ныбжыкIэхэм ялоф-шIагъэхэр къалэу Москва ара-гъэхьыгъэх.

Нэужым зэзэгъыгъэх, ау...

Илъэсэу тызыхэтэм игъэт-хапэ и 10-м суд приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гъэ-IорышIапIэу АР-м щылэм имежрайон отдел илофышIэхэм организациеу сомэ мин 535-рэ чIыфэ зытелъым дышгъэм хэ-шIыкIыгъэ пкъыгъоу ышэ-щтыгъэхэр Iахыгъэх ыкIи банк ячейкэм ралъхьагъэх.

Гъэтхапэм и 16-м зэфэ-шIыгъэ акционер обществэу «Банк Первомайский» зыфи-Iорэр суд приставхэм ямежрай-он отдел лъэIукIэ зыкыфигъэ-загъ. ЧIыфэ зытелъымрэ бан-

кымрэ «мамыр» зэзэгъыныгъэ зэрэздашIыгъэм къыхэкIыкIэ Иофыр зэфэшIыжыгъэным къызэрэкIэлэлэIухэрэр ащ ит-хэгъагъ.

Ау законодательствэм къы-зэрэдилыгътэу, суд приставхэм уахътэу агъэнэфагъэм ехъулIэу Иофыр зэхэфыгъэ зэрэмыхъ-гъэм ыкIи зы лъэныкъом шап-хъэхэр игъом зэримыгъэцэ-кIагъэхэм къыхэкIыкIэ ахьшэу банкым ритыжыкIы фэгъгъэм ип-роценти 7-р чIыфэ зытелъы-гъэм ытыжыкIы фаеу хъугъэ.

Ар гъэцэкIагъэ зэрэхъугъэм лыпытэу дышгъэм хэшIы-кIыгъэ пкъыгъохэр чIыфэ зы-телъыгъэм ратыжыкIыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Уасэхэм къакIичырэн

ЦIыфым анахь ищыкIэгъэ шхыныгъо купэу агъэнэфагъэм мы илъэ-сым имэзае АдыгеймкIэ ыуасэ сомэ 2751,5-рэ хъуштыгъ. «Адыгея-статим» къызэрэитырэмкIэ, мазэм къыкIоцI а товар купым ыуасэ проценти 2,1-рэ хэхъуагъ. ИкIыгъэ илъэсым итыгъэгъазэ елътыгъэмэ, уасэр проценти 6,8-кIэ нахьыбэ хъугъэ.

ЦIыфым анахь ищыкIэгъэ гъомылэп-хъэ купэу агъэнэфагъэм илэпIагъэкIэ Адыгеир Къыблэ федеральнэ шъолъы-

рымкIэ ятлонэрэ чIыпIэм щыт, Красно-дар крайм ыуж ит. Ау зы мазэм къыкIоцI республикэм а гъомылэпхъэ купым

Хадзыгъэхэм уащыгугъы хъуш

Тиреспубликэ аужырэ илъэсхэм щызэхашагъэмэ ащыщ Общественнэ палатэр. Лъэхъаным диштэу ащ Иоф зэришIэщтым фэгъэхьыгъэ зэлукIэ тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъ.

ТхэкIо цIэрыIоу, республикэ Общественнэ палатэм итхьаматэу МэщбэшIэ Исхьакъ ипэуб-лэ гушыIэ щыхыгъэунэфыкIыгъэ лъэхъаным диштэу Иоф ашIэ-ным фэшI комиссиехэр зэхаш-энхэ, а купхэм пащэу ялэшт-хэр хадзынхэ зэрэфаер. Урысы-ем ишъолъырхэм яобществен-нэ палатэхэм коммиссиу ащы-хадзыгъэмэ япчъагъэ зэфэдэп. Купибгъу зыщыхадзыгъэ шъо-лъырхэр щыIэх.

Зэгъэпшэнхэр ашIыхэзэ, Адыгейм купи 5 щыхадзымэ хъуштэу зэлукIэм щызэзэгъы-гъэх. Хэбзэ шапхъэхэр зэрагъэ-цакIэхэрэм, хэбзэ къулыкъу-шIэмэ ялофшIагъэ лъыплъэшт купым В. Куценкэр ипэщэшт.

Гъэсэнэгъэм, шIэныгъэм, культурэм афэгъэзэгъэ купым Ю. Романенкэр ипэщэшт. Пса-уныгъэм икъэухъумэн, ныб-жыкIэ политикэм, спортым афэгъэхьыгъэу Р. Джарымэм Иоф ышIэшт. Лъэпкэ зэпхы-ныгъэхэм, зэзэгъыныгъэм, ди-ныр зылэжыкIэхэрэм А. Ильясо-выр зипэщэ купыр апылтышт. ИофшIэныр къэухъумэгъэным, цIыфхэм ягумэкIхэм алыплъ-эшт купым Р. Устэр ипэщэшт.

Зэхашэм къышыгушылагъэх Юрий Романенкэр, Хъэпэ Арамбий, Алям Ильясовыр, Джарымэ Рэшыдэ, Ацумыжъ Казбек, Барцо Тимур, нэмькI-хэри. МэщбэшIэ Исхьакъ Об-щественнэ палатэм ипшъэрыл-

хэм къапкъырыкIыгъэ, коммисси-ехэр зыфэгъэзэгъэштхэ Иофы-гъохэр къыхыгъэщыгъэх. Уп-лэкIунхэр зэхашэхэзэ щыкIа-гъэхэр къыхагъэщынхэр, зыг-рэхэр агъэпшынэнхэр арэп Об-щественнэ палатэр анахъэу зы-дэлэжыштыр. Республикэм хахъо иIэным пае ИофшIа-пIэхэм, общественнэ движени-ехэм зэпхыныгъэу адырIэр агъэпытэшт, лъэхъаным диш-тэрэ унашъохэр рахъухъаштых.

ИщыкIагъэу алытэмэ, ко-миссиуе зэхашагъэмэ япчъагъэ хагъэхъошт, цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным фэшI купэу хадзыгъэхэр зэ-лпыплъэщтых, IэпыIэгъу зэ-фэхъужыкIыгъэх. Общественнэ палатэм итхьаматэ игуадзэу Анна Крюковар зэхэщэн Иофы-гъомэ алыплъэшт.

САХЫДЭКЪО Нурбий.
Сурэтым итыр: МэщбэшIэ Исхьакъ зэхашэр зэрэщэ.

ТхакIор еджапIэм ихьэкIагъ

Адыгэ Республикэм инароднэ тхакIоу, Урысые Федерацием культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу, республикэм щагъэнэфэгъэ лите-ратурнэ премие зэфэхъафхэм ялауреатэу, тхэкIо Iэпэласэу Кошбэе Пшымафэ къызыхъугъэр мэзаем и 1-м илъэс 75-рэ хъугъэ.

Ащ фэгъэхьыгъэ игъэкIо-тыгъэ зэхашэ тхакIор къызы-щыхъугъэ къуаджэу Адэмые бэмьшIэу щыфашIыгъагъ. Джы мы мафэхэм Кошбэе Пшымафэ Хьалъэкъое гурыт еджапIэм рагъэблэгъагъ. Ащ игъусагъ тарихь шIэныгъэ-хэмкIэ докторэу, Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу, Пшызэ шъолъыр ыкIи Адыгейм культурэмкIэ язаслуженнэ ИофышIэшхоу Бэджэнэ Мурат.

ЗэлукIэр агъэхъазырыгъэ кIэ-лэгъэгъэжэ Iэпэласэхэу, адыгаб-зэмрэ литературэмрэкIэ мы еджапIэм шезыгъэгъэхэрэ Псылушъо Риммэрэ Шумэн Замирэрэ.

ЗэлукIэгъур къызэлIуахыгъэ кIэлэгъэгъэхэм ыкIи тхакIом итворчествэ фэгъэхьыгъэу къэгъушылагъэх. ЕтIанэ кIэлэ-еджакIохэм сценкэхэр къашIы-гъэх, усэхэм къаджагъэх, ордэ-хэр къалуагъэх. Кошбэе Пшы-мафэ итворчествэ хэшIыкIэ зэрэфырялэр къыхэхэу кIэлэ-еджакIохэм упчIэхэр къыра-тыгъэх. Ащ тхакIор лъэшэу ыгъэгъушылагъ. ХьэкIэ шъхьа-

Иэм зэрилгытэрэмкIэ, гупшы-си акъыли хэлъэу зэлукIэгъур дэгъоу агъэхъазырыгъ.

КIэухым къышыгушыла-гъэх Бэджэнэ Муратэ, къоджэ коим ипашэу Хьаткъо Хьаз-рэт, еджапIэм идиректорэу Шумэн Аскэр ыкIи нэмькI-хэр.

Ежэ тхакIом гушыIэр зы-ратым литературэм къыте-гушылагъ, упчIэхэм джэуапхэр къаритыжыгъэх, зэхэщакIо-хэми къуаджэми зэрафэразэр кыIуагъ.

(Тикорр.).

ыуасэ анахь къышыхэхъуагъ. Ащ ыуасэ Адыгейм нахь Волгоград хэкум сомэ 8-кIэ нахь щыпыут, сомэ 18-кIэ Астрахань хэкум нахь щымакI, Къалмыкъым сомэ 63-кIэ нахь щыпыут. Анахь макIэ зыщи-уасэр Ростов хэкур ары. Тэ тиреспубликэ щыуасэм нахь сомэ 85-кIэ ащ нахь щы-пыут.

Лым, шэм, тхъум, щайм, хьалыгъум (IэшIу-IушIуи, пхъэшъхъэ-мышъхьыи хэмьт-ми) ауасэ къызыдэплътэкIэ, мазэм къыхи-убытэрэ мэфэ 30-м сомэ мини 2-рэ 750-р зэрибгъэкъуштым уегушпысэн фае.

ФЕРМЕРХЭМ ЯГУМЭКІЫГЪОХЭР

Апэу гушылэр ратыг республикэм ифермер цларыоу, Шэуджэн районимкІэ СПХ-у «Былымахом» ипашэу ОТЭЩЫКЪО Аслъан.

— Сызипэщэ хьызмэтшлпэр лъэныкыо зэфэшъхьафхэм — чыгулэжыным, былымхуным ыкІи хэтэрыкІхэм якъэгъэкІын зэрапылгыр кыдэтлгытээ, тилофшлэнхэр зэдиштэхэу зэхэтэщэх, — ыІуагъ фермер пэрытым. — Апэу кызгъажэ сшлпгъу мэхъэнэ ин зэстырэ былымхунымкІэ. Чэмэу тІыгъхэм шэу кыаІэтхырэр зышэфыхэрэ предприятиехэм монополисткІэ тызаджэхэрэм афэдэхэу, тапэки загэпсыштмэ, шэр зэрэщэфырэ уасэм непэ изытет зэблэхуыгъэ мыхуыштмэ, урысхэм зэрало хабзэу, былымхуныр «лэгъонджэмышъхъэу» джы зытесым зыкытыриІэтыкІыштэп. Сэ си-

рэр макІэ.

— Уасэр ары тэ, фермерхэм, лъахъэу ттелгыр, — кыкІыгъэтхыгъ Отэщыкыо Аслъан. — Тилэжыгъэ хьасэхэм, анахъэу бжыхъэ коцымрэ хьэмрэ, яІухыжыгъо уахътэ ахэм уасэу аклэпхын плъэкІыштыр мэкІэ дэд, зы килограммым сомэ зыщыплІ нылэп кыкІаІорэр. Шыыпкыэ,

уасэу кытатырэм фэдэ заулэкІэ нахыбэу зыщэжыхэрэр ащ зэрэхэбаикІыхэрэм гъунэ фэмышыгъэ хуыштэп. Щэф-щэжыным пылхэр кыхэхыхъэхэу тилэжыгъи тици продукцие ахэзышыкІыштхэм алэкІэдгъахъэ зыхуыкІэ, гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэу цыфхэм ащэфыхэрэм непэ уасэу яІэр хэп-

Тигъэзет кызырэхиуыгъагъэу, Адыгеим ифермерхэм ащыщхэр зыхэлэжыгъэхэ «Іэнэ хъураеу» республикэ гъээтетІтум яредакциехэм бэмышІэу зэхашэгъагъэм чыгулэжынымкІи былымхунымкІи Іофшлагъэу шылэхэм, ягъэхьагъэхэм ахэгъэхъоным фэшІ тапэкІэ зэшлохыгъэнхэ фаехэм игъэкІотыгъэу щатегушылагъэх. Ащ кышыгушыІэгъэ фермерхэм кьалотагъ пшъэрылэу яІэхэм язэшлохынкІэ амал зэфэшъхьафхэу агъэфедэхэрэр, нахъ гъэхъэгъэшлхэр ашІынхэм фэшІ пэрыоху афэхъухэрэр, кьэралыгъом ІлэпыІэгъу лъэшэу зэрящыкІагъэр.

ежхэм ащэ. Ащ кыхэкІэу амал алэкІэлъэп ящыкІэгъэштм фэдиз минеральнэ чыгъэшл кьащэфынэу. 2002-рэ илээсым хъэ килограммыр сомэ зыщыплІыкІэ ащэти, аммиачнэ селитрэ килограммыр сомэ зытІушыкІэ ащэфыштыгъэу, 2010-рэ илээсым джа осэ дэдэр хъэм иІагъэмэ, чыгъэшл килограммым ыуасэ сомИ 8-м кызырехуыгъэр, дизелъ гъэстыныпхъэ килограммым сомэ 18 лыптын зэрэфаер ащ кыхигъэщыгъ. План гъэнэфагъэм тетэу Іоф ашІэн зэрамылэкІырэр, технологическэ картэу зэхэгъэуцорэм гъэстыныпхъэм, минеральнэ чыгъэшл, чылапхъэм, техникэм осэ гъэнэфагъэу яІэхэр кышыдалыгътэнхэ альэкІымэ, коцым, хъэм, рапсым, тыгъэгъазэм, натрыфым уасэу яІэщтыр гурытымкІэ зыфэдызыштыр зэрамышІэрэм кыхэкІэу фэдэу кьалэкІэхьащтыр кырадзэным иамал зэралэкІэмылыри кыІуагъ.

— Тилэжыгъэ зэрэтщэн тлэкІыштыр пэшлорыгъэшъэу зэрэтымышІэрэм кыхэкІэу, зэрало хабзэу, чэтыушыр нэшхуэм тафэдэу Іоф тэшІэ, — икІэхым хигъэунэфыкІыгъ Юрий Сидоровым.

лымхуныр ащыщ, — лыгъэ-кІотагъ игушыІэ фондэу «Фермер» зыфІорэм ипашэ. — Анахъ зыгъэгумэкІыхэу а лъэныкыомкІэ кыхагъэщыгъэр былым пІашъэхэм ыкІи кьохэм япчъагъэ хьызмэтшлпІэхэм нахъ макІэ зэрэщыхъэрэр ары. Ащ кыхэкІэу кьэралыгъом шыра-хуыгъэ былымхуным фэгъээзгъэ хьызмэтшлпІэхэм ІэпыІэгъу афэхуынхэу. АщкІэ зишІуагъэ кьэкІоштыр ОАО-у «Россельхозбанкым» кредитхэр кьаритхэу зэрэригъэжыжыгъэр ары. Ащ дакІоу фермерхэм субсидиэхэм якъэтын зэхокІыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм ыкІи чыгу жьокІу-пІэ гектарым тельытагъэу ахэр кьаратыхэ шІыгъэнхэм афэгъэхьыгъэ предложениехэр кьахыгъэх. В.В. Путиным ахэм кьадыригъэштагъ.

Зэфэсым кІэхуэу фэхуыгъэхэм кьатегушыІэгъэ, Дзэхъоху Аслъан кыхигъэщыгъэр Урысыем фермер Іофшлэным ылапсэ зэрэщыпытагъэр ары. Урысыер иными, зэкІэ фермерхэр зыгъэгумэкІыхэрэ а зы Іофыгъохэр арых. Джар кьыдалыгътээ, тапэ-кІэ фермер хьызмэтшлпІэхэм зэшІахын фаехэм, ащ фэшІ кьэралыгъом ІэпыІэгъоу кьалэ-кІыгъэхьащтыр зыфэдэм зэфэсым хэлэжыагъэхэр зэрэтегушыІагъэхэр ащ хигъэунэфыкІыгъ.

Адыгеим ифермерхэм я Совет итхьаматэу Бэгъырэт Сэфэрбий «Іэнэ хъураем» кызыцэгущыІэм республикэм шылэжыэрэ фермерхэм гъэхьагъэу яІэхэм, зыгъэгумэкІыхэрэм ягугъу кышыгъ. Ащ кызырэхигъэщыгъэмкІэ, республикэм зэкІэ лэжыгъэу кышхьахыжыерэм ызыныкыом ехъу зыгугоиыжхэрэр фермерхэр арых. Арышъ, ахэм ящыкІэгъэ ІэпыІэгъур игъом алэ-кІэгъэхъэгъэным мэхъэнэ ин зэриІэм ар кытегушыІагъ.

— Фермерхэм Іофшлагъэу яІэр макІэп, ау ащи хагъэхъон альэкІышт гъэхьагъэ ашІыным фэзыщэштхэ пшъэрылхэр агъэ-цкІэнхэм фэшІ ящыкІэгъэщтыр зэкІэ зэрагъотылэжыы зыхуыкІэ, — ыІуагъ Бэгъырэт Сэфэрбий. — Республикэм ипашэхэми кьэралыгъоми тифермерхэм ІэпыІэгъу кьарамыгъэу пфэлоштэп. Ау сэ кыхэгъэщыи сшлпгъэр зэкІэ ящыкІэгъэштм лыкІахъэу а ІэпыІэгъур кьазэралэкІэмыхъэрэр ары. Хэти ешІэ непэ гъэстыныпхъэм, минеральнэ чыгъэшл, техникэм осэшхо зэраІэр. Адэ фермерым кыгъэкІырэ лэжыгъэр, шэу ыкІи лэу кьахыжыерэр зэрэІуигъэкІырэм непэ уигъэрэзэнэу шыта? Ахэм якъэхыжыын хилъхъэрэм фэдиз кыхихыжыынэу хуэрэп, сыда пІомэ лэжыгъэ зэфэшъхьафхэм ауасэ мэкІэ дэд. Арышъ, тифермерхэр зэкІэ зыфаехэр уасэхэм кьэралыгъом ынаІэ нахъ атыригъэтыныр, щэф-щэжыным пылхэр Іофым кыхэхыхъэхэу гъэпсыгъэныр ары.

Ащ пыдзагъэу фермерхэм я Совет ипашэ гъэтхэ губгъо Іофшлэнхэм ялэхъан чыгулэжыхэм анахъэу анаІэ зытырагъэтырэр, ахэм гъэхьагъэ ашІыным фэшІ ящыкІэгъэ ІэпыІэгъур игъом алэ-кІэгъэхъэгъэн зэрэфаер игушыІэ кызыщыуыным кыхигъэщыгъэх.

Зэхэхэм кІэху псалъэ кышчышыгъ Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкІэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу ХьапэкІэ Аслъан.

ЛІХЪУСЭЖЪ
Хьаджэртбий.

«Чэтыушыр нэшъухэм тафэд»

шІошІыкІэ, монополистхэм апэшІуекІорэ законэу шэр кьэзы-хыжыхэрэм фитыныгъэу яІэхэр кьэзыхуымэштхэр ыкІи ар зыщэфыхэрэ предприятиехэр уасэм ылэныкыомкІэ тэрэзу зекІонхэ зэрэфаехэр кыдэзылгытэщтыр шыІэу шІыгъэм фэе. Шэр тшы-зыщэфырэм ащ ыуасэ хэпшІыкІэу кышгъаІэ, ежым ар зэрищэжырэ уасэм зэхокІыныгъэ гори фэхуэрэп. **Тэрэ хъуна сомИ 8 — 10-кІэ шэ литрэр тэ тшыпщэфэу, тучаным сомэ 30 — 40-кІэ шыпщэжыныр? Мыщ фэдэ упчІэу кьэуцурэр макІэп.** Сыдэу хуыгъэми, шэр кьэзыхыжыерэ мэкъумэщышІэ лэжыэкІо закъор ары ащ тыригъэкІуадэрэр хъымыхыжыерэр. Непэ кьуаджэм шыпсээрэ ыкІи шылэжыэрэ мэкъумэщышІэм кьехъуллэрэр сшлпгъэшІэгъон. Кьэралыгъо программэу мэкъумэщым зыкьегъэІэтыгъэным фэгъэхыгъэм игъэцкІэн яшъыпкыэу хэлэжыхэ ашІонгъоу кьуаджэм дэс унэгъуабэм банкым чІыфэ кыІахыгъэ былым пІашъэхэр ащэфыгъэх, ахэр зэрэгугъагъэхэр чэмхэм шэу кьаІахыштыр зэрэщэжыштыр кьэралыгъом кьаритырэ дотацимрэр зэхэхъохъэ, а чыфэр игъом апшыныжыынэу ары, ау ар кьадэхуыгъоп, ащкІэ зизэрар кьа-кІырэр осэ политикэу а лъэныкыомкІэ шыІэр ары.

Ащ пыдзагъэу чыгум идэлэжынкІи гухэлъэу яІэхэм алгы-кІэхъанхэм фэзымыгъэкІохэрэ пэрыохуэ зэфэшъхьафхэу шыІэхэми Отэщыкыо Аслъан кьатегушыІагъ. Ащ кызырэІуагъэмкІэ, лэжыгъэу кьагъэкІырэм ишэн тэрэзу зэрэзэпамыгъэфэшгъурэм, уасэу кьатырэмрэ мыль-коу ахэм якъэгъэкІын халъхьагъэмрэ зэрэзэпэчыжыэхэм кьахэкІэу нахыбэмкІэ зэрар ахы. Техникэм Іоф зэрырагъэшІэрэ гъэстыныпхъэм, минеральнэ чыгъэшлхэм, чылапхъэ лэпкыышІухэм, техникакІэм якъэщэфын пэІухъэрэр бэ, ащкІэ кьэралыгъом субсидиу кьариты-

джы тызхэт лъэхъаным хъэр сомИ 10-кІэ, коцыр сомИ 6,5-кІэ зы килограммыр пщэн плэкІышт. Фермер пстэуми лэжыгъэ гъэтылгыпІэ зэрамыІэм, апэ-кІэ кьэт Іофшлэнхэр зэшІахынхэм пэе ахыщэ зэрящыкІагъэм кьахэкІэу лэжыгъэу аугъоиыжыгъэр ащ лыпытэу амыщэмэ фэшъхьаф хэкІыпІэ яІэп. Джары фермерхэр пытэу алъако теу-цонхэмкІэ пэрыоху хуэрэр. Лэжыгъэм ыуасэ, гушыІэм пэе, непэ процент 30-кІэ нахъ макІэ зыхуыкІэ, техникэм Іоф зэрэбгъэшІэшт гъэстыныпхъэм, минеральнэ чыгъэшлхуэм, техникэм ауасэ хэхъо нахъ, зы кышы-кІэрэп. **ТихьызмэтшлпІэкІэ кызырритыдээрэмкІэ, зы илээсым Іофшлэн зэфэшъхьафхэу чыгум идэлэжынкІэ зэшІотхын фаехэм апае дизелъ гъэстыныпхъэ тонн 60 тищыкІагъ, ар кьырытщэфыным пэе сомэ миллиони 2 кытІэ-кІэхъан фэе.** Ащ фэдиз ахыщэ кьэтылэжыныным пэе лэжыгъэ тонн 500 тишэн фэеу мэху. Джыри зы шысэ. 1980-рэ илээсым тракторэу МТЗ-80-р кьэс-щэфыным пэе быгъоу 8 схуэмэ икыуыштыгъэмэ, джы шъхъэ 35-рэ сщэн фэе. Сыдэуштэу кьэбгъэкІушта гъэстыныпхъэ тонн уищыкІагъэмэ, лэжыгъэ тонни 8 пщэн зэрэфаер? Шьугу кьэзгъэкІыжыы сшлпгъу Совет хабзэм илэхъан коц тонным сомИ 120-рэ зэриосагъэр, гъэстыныпхъэ зы тонныр сомэ 60-кІэ кьэпщэфын зэрэплэкІыштыгъэр. Аруштэу Іофхэр зыщэтхэ лъэхъаным шІуагъэ кьа-кІаІоу чыгулэжыныр зэхэпщэн плэкІыштыгъ.

Сэ сшлпшъ хуыгъэр кьэралыгъор игъом ыкІи ищыкІагъэм фэдизэу фермер хьызмэтшлпІэхэм кьадэлэпыІэ зыхуыкІэ, мэкъу-мэщ хьызмэтым шІуагъэ кызырритыштыр ары, — игушыІэ лыгъэкІотагъ Отэщыкыо Аслъан. — Тэ кьэдгъэкІырэр, кьэ-тхыжыерэр, адыгэмэ зэралоу, бедэхьаокІэ тшызыщэфхъэ, тэ

шыкІэу нахъ макІэ зэрэхуыштм сицыхъэ тель.

Джэджэ районим щыщ фермерэу чыгум идэлэжынкІэ гъэхъэгъэ дэгъухэр зышырэ Юрий СИДОРОВЫМ гушыІэр раты.

— Илээс заулэкІэ узэкІэлэ-бэжымэ, коц зы килограммыр сомИ 8-м кышымыкІэу сщэн слъэкІыштыгъэмэ, джы лэжыгъэхэм яІухыжыгъо лъэхъан ащ уасэу иІэр сомэ зыщыплІым блэкІырэп, — ащи кьырегъажэ непэ уасэу шыІэхэм зэрамыгъэра-зэрэмкІэ. — **Хьалыгъу бүлкэм сомэ 12 — 14 ыуас, коцыр кьэзыгъэнэн зылэкІыгъэм зы килограммыр сомИ 6,5-кІэ тирайон непэ шещэ.** Тызыхэт лъэхъаным тирайонкІэ мэкъумэщышІэхэм яІэ техникэм — комбайнхэм, тракторхэм, Іэмэ-псымэ зэфэшъхьафхэм япроцент 70-м кышымыкІэу жьы зэрэхуыгъэхэм кыхэкІэу зэблэхуыгъэн фэе. Ар зэшлохыгъэнымкІэ лэжыгъэр кьэзыгъэкІэу, щэмрэ лымрэ кьэзыхыжыэу районим шыпсэхуэрэм шыІэкІэ тэрэз яІэн фэе, аруштэу зыхуыштыр ахэм Іофэу ашІэрэм шІогъэ гъэнэфагъэ кьа-кІаІоу шытмэ ары.

Ащ пыдзагъэу ежыр зипэщэ хьызмэтшлпІэм шызэшІахырэ Іофшлэнхэм Юрий Сидоровыр кьатегушыІагъ. Бжыхъасэу кьагъэкІыгъэм минеральнэ чыгъэшлхуэмкІэ ешІушІэгъахэх, зэнтхыри апхыгъ. ЧыгъэшлхуэмкІэ еплыкІэу иІэхэр кыхигъэ-щыхъэ, ащ кызырэІуагъэмкІэ, Германием бжыхъэс зы гектары аммиачнэ селитрэ килограмм 800 гурытымкІэ шыІэкІа-гъахъэмэ, ежхэм а пчъагъэр килограмм 300-м кьырагъэху-нэу джырэкІэ амал алэкІэлъэп. Непэ аммиачнэ селитрэ килограммым ыуасэ сомИ 10-м кышы-кІэрэп, бжыхъэ лэжыгъэ килограммыр сомИ 3 — 4-кІэ

ГушыІэр раты кооперативэу «Союз» ыкІи республикэ фондэу «Фермер» зыфІохэрэм ятхьаматэу, Урысыем ифермерхэм язэфэс хэлэжыгъэ ДЗЭ-ХЪОХЪУ Аслъан.

— Урысыем имэкъумэщышІэ-фермер хьызмэтшлпІэхэмрэ мэкъумэщ кооперативхэмрэ я Ассоциация ия XXII-рэ зэфэсэу бэмышІэу кьалэу Тамбов шылагъэм тыхъгъэу и Правительствэ и Тхьаматэу В.В. Пути-ныр, федеральнэ министерствэхэм ыкІи ведомствэхэм япашэхэр, фермерхэр ыкІи кооперативхэм япашэхэр хэлэжыагъэх, — ыІуагъ ащ. — Апэу хагъэунэфы-кІыгъэхэм ащыщых гъэтхэ губгъо Іофшлэнхэр зэрэрагъэжыа-гъэхэм кыхэкІэу гъэстыныпхъэ-щыфэ материалхэм, минеральнэ чыгъэшлхуэм уасэу яІэхэр зыфэдызхэр, субсидиу аратын фаехэр. Зэфэсым кызырэшІауа-гъэмкІэ, техникэм Іоф зэрэра-гъэшІэшт гъэстыныпхъэм мы илээсым ыуасэ бэу кыхэхъо-штэп. Фермерхэу зэфэсым кыш-чыгушыІагъэхэм анахъ зыгъэгумэкІыхэу кыхагъэщыгъэхэм ащыщ ІэкІыб хэгъэгухэм кьа-щашыгъэ техникэ дэгъур кьа-щэфыным пэе субсидиу кьазэр-эрамытырэр. Ащ джэуапзу кьы-ратыгъ ІэкІыб хэгъэгум кьыша-шыгъэ техникэ кьыращэфы-ным пэе кредитхэр кызыІэкІагъэ-хьанхэ зэралэкІыштыр.

Ащ пыдзагъэу Дзэхъоху Аслъан кызырэІуагъэмкІэ, зэфэсым игъэкІотыгъэу шытегушыІагъэх шэным фэгъээзэгъэшт по-требительскэ кооперативхэр на-хыбэу зэхэцэгъэнхэ зэрэфа-ем. Джащ фэдэу бизнес цыкІум кьэралыгъом ІэпыІэгъоу ІэкІи-гъахъэрэм хэгъэхъогъэн зэрэфае-ми зэфэсым хэлэжыагъэхэр те-гушыІагъэх.

— Фермерхэм яІофшлэн чы-пІэ шъхьаІэ шызыубытын фэе-хэу зигугъу кьашыгъэхэм бы-

(ИкIуэх. Апэрэ
нкIубгъом къыщечъэ).

— Унэ зэтетхэм хьадэр къарахы зыхъукIэ, зыхэм алырэгъум кIоцIылъэу, адрэхэм лъэоним телъэу къырахыхы. МыщкIэ сьд шапхъа цылэр?

— Унэ зэтетхэм ядэкIоя-плэхэр шъошIэ зэрэзэжъухэр. Ахэм хьэдэ хьылтэр къапхьы-хыныр къин дэд нахь, ар зытыралъхьан щымылэкIэ арэп. Ащ фэдэ къиныгъом мызэу, мытIоу тырихьыллагъ. Джы къопсхэр илэхуэ, алырэгъум фэдэу Iужъоу дыгъэм хьадэр къытыралъхьэш, къырахыхы. Лифтышхохэр тиунэхэм ахэ-тыгъэхэмэ, нэмыкIэу тшIы-щтыгъэ. Ау ащ фэдэ къехыхы-кIэм хьадэр ыгъэцIыкIурэп, щымылэм къыхэкIэу арэуштэу тшIын фаеу мэхъу. Хьадэм ещэ-кIыгъэн фаер чэфыныпхэр ары. Ащ нэмыкIэу бзылъфы-гъэм — чыхIэн, хульфыгъэм — кIакIор атехъуагъ. Джары диним къылорэр. Ау ахэри бэ-ным дьчIалъхьэхэрэп.

— Экстремизмэм, терроризмэм апэуцужы-гъэнымкIэ сыда Дин-дэлэжъапIэм ышIэрэр, тапэкIэ гухэлъэу илэр?

— ТшIэн фаер къыхэзгъэ-щын: динлэжъхэу мэхьтхэм ачIэтхэм ныбжьыкIэхэм зэпы-мыоу Iоф адашIэн фае. Ти-мамхэм бэрэскъшхо пчыхьэрэ дэрсхэр («лекции» зыфIо-щтыр) къатых, шэдэжгъо нэма-зыр къэмысызэ, хъутбэхэм апэ-кIэ, такъикъ 40 фэдизрэ ахэр къаегушцIэх цIыф зэхэтхьа-кIэм, унагъом игъэпытэн, непэ мы-хъун зекIуакIэу тлэгъухэрэр зэрэдэггъэзыжынхэ фаем. Сьд фэдизрэ мы Iофым тытегуш-цIагъэми, лъапсэ фэтымышIэмэ, кыкIын шIып. Сыда экстремиз-мэм, терроризмэм лъапсэу яIэр? НыбжьыкIэхэм ахэр ашъхьэ къыхащтхэп унагъохэр яIэхуэ, непэ IофшIэ кIохуэ, тракторым тесхэу жъохуэ, пхьэхуэ, завод-хэм Iоф ащашIэу, пшъыгъэхуэ яунагъохэм къарыхъажъхуэ, неущ исабый ригъэшхыщтыр къызэрилэжыгъэм ицыхьэ телъ хъумэ. Нэбгырэ тхьапша джы тилэр апшъэрэ гъэсэныгъэ зэри-гъэгъотыгъэу, ау IофшIэн имы-Iэу?! ТиныбжьыкIэхэр чIыплэ къин итых, ашъхьэ рахьыжъэ-жынышъ, къызыщагъэхъэ-щтым еусэнхэ фаеу мэхъух. Ахэм ащыщхэр таджэ къэкIох, мэтхъаусыхэх: «Сьд сшIэщт, IофшIапIэ згъотырэп, «стаж уилэп» алошъ, саштэрэп». Адэ сьдэушцIэ а стажыр ныбжьы-кIэм илэшта зыми амьштэмэ?! Общественнэ органиациэхэри, республикэм ипашэхэри, зэкIэ амал зилэ пстэури тыдлэжъэн фае ныбжьыкIэхэм IофшIапIэ-хэр ягъэгъотыгъэнхэм, урамым ахэр къытешыгъэнхэм. Тина-хьыжъхэу илъэс 40 — 50 хъугъэу IофшIапIэхэм алу-тхэм ныбжьыкIэхэм гъогу аратымэ хъушц. Сэри ахэм сакъыхеубы-тэшъ, къэсIо пIалъэу сызэрэ-хадзыгъэр зысухыкIэ, ныб-жьыкIэ мы IэнатIэм Iухъаным сызэрэпылтыштыр. КъытIэхъу-хьэхэрэм гъогуо хахыремкIэ тэры пшъэдэкIыжъ зыхьын фаер.

— Лъэпкъ зэфыщыты-кIэм фэгъэхьыгъэу сыда диним къылорэр?

— (УпчIэм иджэуап ТIэшъу Нихьад къыретыжы). КъурIа-ным иапэрэ сурэу ар къызэрэзэ-Iупхыремрэ иаужырэ сурэрэ

ЩыIэныгъэм

уызджэкIэ, къыбгурэIо: Алахь-талэр адыгэм, е арабым, е нэ-мыкI лъэпкъ горэм и Тхьэу шы-тэп. Цыфмэ зэкIэми ар зэды-ряеу, псэ зыпыт пстэуми я Тхьэу ары. Цыфхэр ашъокIи, лъэп-къэу зыщыщымкIи, чIыгоу зы-тесымкIи Алахьталэм зэхидзы-хэрэп. Пегъымбарым къылуагъ: «Цыфхэр зэкIэ Алахьталэм иунагъом фэдэх». Ащ къыкIы-рэр: Алахьталэр зэкIэми зэды-рэй, дин зэхэдзи, лъэпкъ зэхэдзи илэп. Алахьталэм анахь ыгъэлъэ-пIагъэр Ащ иунашъохэр пытэу зыгъэцакIэхэрэр ары. Ащ те-фэуи хьадисхэр, Iаятэхэр бэу шыIэх. Алахьталэр къытэджэ: «О сицIыфхэр! ШIу шъузэрэлъэ-гъу, Iэдэбыр, мамырыр шъуа-зыфагу ижъугъэлъ» еIо нахь, «адыгэхэр» е «урысхэр» ыIорэп.

— ТиныбжьыкIэхэм зэ-рахэмыхъорэм сегъэгъу-мэкIы. Ащ пае зыгорэ шIэгъэн фае. Сьд о ащ еплъыкIэу фыуилэр.

къыгъэушцурэ

— ТиныбжьыкIэхэр зэрэма-кIэр къызыхэкIырэр тиунагъо-хэм ащыщхэм зэдэIужыны-гъэу арымылтыр, гупшысэ хэ-мылъэу унагъо ашIэным фе-жъэрэр зэрбэр ары. КIалэм чэф иIэу, куп кIыгъоу пшъашъэм етхьошъ, гъогум къытырехышъ, къехьы. Ны-тыхэм, хьафыми чIыфэмэ, ахэм джэгу афашIы. Ау гукIэгъуныгъэ, зэдэIужы-ныгъэ а нэбгыритIум азыфагу илътышта? ЯтIонэрэмкIэ, къэ-зыщэгъэ кIалэм зигъэлIыныр псынклэу регъажэ, ешъагъэу чэщ кIахэм къыхэужышъ, унэм исыр зэкIэ «занкIэу ыгъэу-цунэу» фежъэ. Тыдэ кыкIышта лътэныгъэр, шъхьэклафэр? Ащ фэдэ зекIуакIэхэм унагъохэр зэ-тырачых.

Зы сабий е тIум къехъу уна-гъохэм арысэп, «сыдэушцIэу тIыгъышт, едгъэджэшт?» алошъ. «Сабыеу къэхъурэ пэпчъ рызы-къыр къыдетэгъэхь» еIо Алахь-талэм. Сабий зэрымыс уна-гъом нэхъойрэ насыпрэ имы-лъэу егъашIэм адыгэмэ аIо.

Тинахьыжъхэр ешъагъэхуэ, якъорэлъфхэм ахэр унэм ера-гъэу къащэжыхъэуи макIэп къызэрэхэкIырэр. Къор ащ фэдэ тым кIырэплъы, ныбжьыкIэу ахэм ауж кыкIырэмэ ылъэгъу-рэ гъогуар ары нахьыбэрэм къы-хихырэр. Непэ ныбжьыклабэ ар-къымрэ кIэпымрэ апкъ кыкIы-кIэ машинэ псынклэхэм якIо-дылэх. Джары тиныбжьыкIэхэр зыкIэмакIэхэр. Ау ащ хэкIыпIэу иIэу сэ слыгъэрэр къэсIон. Ха-бзи, общественнэ организации, нахьыжъхэми «Мардж!» тIо-нышъ лъэпкъым тызыщеджэн фэе чIыплэ тит. Амал зэриIэкIэ тиныбжьыкIэхэм нахьыбэрэ ты-макъэ зяхэдгъэхын, тахъан фае. Тыгъоныр, бзэджэшIэныр, ешъоныр, кIэпыр зыумысыхэ-рэ, ахэм апысшагъэ хъугъэхэр мыскъарэ зышIырэ спектак-лэхэр къуаджэхэм къащыгъэ-

лъагъозэ шIыгъэмэ, шIуагъэ къыхьын шIошIы. Тиныбжьы-кIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэн фае. Ахэм IофшIапIэ зэрамылэм бэ гумэкIыгъоу къызыдихьы-рэр. Аужырэу къатIомэ тшIои-гъор аркъым, тугыным ящэн-кIэ, ахэр зэрашэнхэ фитхэмкIэ унэшъо пхъашэхэр шIыгъэнхэ ыкIи гъэцэкIэжыгъэнхэ зэрэ-фаер ары.

— Еджаплэхэм диним фэгъэхьыгъэ сыхъатхэр ачIэлъхьэгъэнхэм бэрэ игугъу шъошIы. Сыдым нэсыгъа а Iофыр?

— Илъэс пчъагъэ хъугъэу Урысыем къыщаIэты а Iофыгъор. ИлъэсишкIэ узэкIэIэбэжымы, Москва щыкIогъэгъэ зэIу-кIэ-шхом къыщысIогъагъ дин гъэ-нэфагъэ гори хэхыгъэу щымы-тэу, диным итарихь изгъэшIэн еджаплэхэм ачIэлъхьэгъэн зэрэ-фаер. Къыздырагъэштэгъагъ ыкIи. Ар къыддэхъунэу тшIошIы, сыда пIомэ ащ фэдэ сыхъатхэм япро-граммэ изэхэгъэуцон шIэныгъэ-лэжъхэм, динлэжъ цIэрыIохэм мы лъэхъаным Iоф дашIэ.

— НыбжьыкIэ Iофыгъо-хэмкIэ Комитетэу тIэм Iоф дэшъошIа, шъузэдэ-лажъа?

— НыбжьыкIэ Iофыгъохэм-кIэ Комитетэу республикэм непэ иIэр къэралыгъо органэу щыт. Мэлылфэгъум е жъоныгъуакIэм тэри зэхэтшэнэу ары ныб-жьыкIэхэм якомитет. Мары фут-бол командэхэри тилэхэ хъугъэ. МыщкIэ тэ къыддэхъунэу тызы-фаер шIумкIэ мы комитетитIур зэдгъэнэкъокъуныр ары. ИкIыгъэ илъэсым спартакиадэу тилагъэм футбол командэ 12 хэлэжъагъ. Ахэр зышызэнэкъокъугъэхэ ста-дионым, Шынджые, цызэхэпхы-нэу щытыгъэп гушIыIэ емыкIуи, цытIлэгъугъэп зэо-бани. Футбо-лыр заурым, тхылыпIэ цыкIу

гори къамыгъанэу, шIоир зэкIэ къаугъоижы, къыдэкIыжыгъэх. Тидинлэжъ кIалэхэр чемпион зэрэмыхъушцхэри тэшIэ, ау ты-фай нэмыкI ныбжьыкIэхэм шы-сэ афэхъунхуэ, пивэ бэшэрэбхэр стадионым шамыкьутэнхуэ, зэрэмыу-кIыжъхуэ, Iэдэб ахэлъэу зекIонхуэ.

— Адыгэ къэхалъакIэм пае чIыплэ къатыным тIэкIу шIагъэ ыуж шъузи-тыр. Сыда ащ фэгъэхьы-гъэу къэпIон плъэкIы-щтыр?

— Адыгэ къэхалъэм икIыхэ-хын фэгъэхьыгъэу бэмэ упчIэ къаты. Тигуапэ цыфхэр ащ зэ-ригъэгумэкIыхэрэр. Непэ Мы-екъуапэ адыгэу мин 30-м ехъу дэс. Ащ фэдиз цыф зыщыпсэу-рэм зы былъымэн къэхалъэ нахь имыIэныр къекIурэп. Адыгэ къуаджэ пэпчъ мы лъэхъаным къэхалъытIу, шы иI. Сыда тызы-шъхьасырэр? Сьд фэдиз чIыгуа амброзиэ къытекIэу, тымылэжъэу непэ тилэр? Сьд пае унагъом кын къызыфакIокIэ, къалэм изы-цыпэ къырищынышъ, адрэ гъу-нэм нэс ихьадэ ыщэн фаеу тшIыра? Гавердовскэм, Хан-скэм, Родниковскэм къаращы-зэ адыгэ къэхалъэм зыхьадэ зы-щэхэрэм сьд фэдиз къина алъэ-гъурэр? Къалэм хэхъо нахь, хэ-кIырэп. Ары къэхалъакIэм ыуж тызкIихьагъэр. Ащ пае чIыгу къытатыным пылъ шапхьэхэр, унашъохэр зэкIэ дгъэцэкIэгъа-хэх, къэнэжыгъэ тхылхэр, про-ектыр тэгъэхьазырых. Джыри зэ тызэлукIэжынышъ, гъогухэр зыщыпхырыкIышцхэр, унэу дэ-тышхэр зыфэдэщтхэр, чIыплэхэр дгъэнэфэнхэшъ, чыристанхэм яери былъымэн къэхалъэри мы илъэсым дгъэпсышъунхуэ тэ-гугъэ. А къэхалъытIум апае Род-никовскэм дэжъ чIыгу гектар 30 къыщытатыгъ.

— Хьадэм игъэтIылын Мыекъуапэ мылкъушхо щыпэкIуадэ, сомэ мин 15-м нэсы, чылэхэм — мини 2. Сыда ар къызыхэкIырэр? Сьд пае сэ сигупсэ ибэн стIын сыфимыта? Сомэ мини 6 ащ пае унагъом Iахы. Ащ фэдэ амал зимылэм сыда ышIэ-щтыр? Къыныр федэ-хгъэкIыплэ, мылкъу-гъоипIэ пшIыныр псэ-кIодба?

— Мы упчIэр бэмэ непи, ащ ыпэкIи къатыгъ, цыфхэр лъэ-шэу егъэгумэкIыхэшъ. Къалэм щыфыкьорэм ифэлэ-фашIэхэр нахь лъэплэнхуэ, къуаджэм нахь щыпыутынхуэ шытэп. Мылкъу зилэхэр шъорышIыгъэкIэ зэрэ-тэхэрэм къыхэкIыкIэ, мыщ фэдэ уасэхэр щыIэнхуэ мэхъу. «Си-хьадэ сэ фэсшIэн зыфасIорэм сыфит» аIозэ, ахэм ефэндхэми бэныр зытIышцхэми дэгъоу ахь-цэ араты, псапэ ашIэу алътгъээ. Ау ахэм афэдэхэр непэ едгъэгъу-пшысэхэ тшIоигъу шъузабэр, са-быибэ зыпIурэ унагъоу гъот ма-кIэ зилэр, зыкыо закыо зышIо-кIодыгъэ ныр е тыр зыхэлэбэщт ахьщэр щыIэ-щымылэм. Сыда ахэм япенсиекIэ е ялэжэпкIэ цыкIуагъэ ашIэн алъэкIышцтыр? Ащ пае зэкIэми тызэфэдэн фае. Ефэндыр е хьадэгъэпскIыр о бгъашIо пшIоигъомэ, узыфаер фашI, ау ар цыфмэ ахэплъхъа-нышъ, шапхъэ пшIынэу щытэп.

Бэныр зытIынэу щытхэмкIэ унашъо зышIыхэрэм, чIыплэр къэзыгъэнафэхэрэм а Iофхэм ахьцэ арашIынэу зэрэфежъэхэр рэр къэгъэуцугъэн фае, ащ гъунэ лъытфышц. Сигупсэ ибэн стIышц-мэ, зыми иIоф хэлъэп. Къэха-лъэм чIыплэу къыщысфыхэгъэ-кIырэр къэсэогъэлъэгъушъ, бэ-ныр сэ сэтIы. Арышъ, «шъуфи-тэп, тэ ар зытIышцхэр тилэх,

ДИН ИОФЫГЪОХЭР

мыш фэдиэ ыуасэр» кызышгуа-
Ioklэ, шыукытытеу телефо-
нэу **57-05-48-мкIэ**.

Хьадэр зыгъэпскырэм, ыпшъэ-
кIэ кызыэрэщыхэзгъэщыгъэу,
ратынэу шытыри минитIоп ыкIи
щеп. Зы мэфэ лэжъапкI ащ еп-
тын фаеу Къурланым кылорэр.

телевидением емыклоу кыгъэ-
лбагъохэрэм афэгъэхыгъэхэр.
Тэ кьэтIэтын фэе упчIэх ахэм кьа-
гъэуцухэрэр. Ащыщхэр зэIу-
кIэ ужым кытэкIуалIэхэшь,
зыми зэхимыхэу упчIэу кьаты
ашIонгъор кытаыхылIэ, тэри ты-
зэрэамалэу Iэпылэгъу тафэхъу.

ЧIыгум хажъухъажьы. Ау мы-
хэр зэкIэ мылкуба?! Ахэм фэдэ
кьахъу хабзэм ышIымэ, кьод-
жэдэхэмкIи, кьэралыгъомкIи
мылкукъэкIонIэ дэгъуба? Ау
мыхэр зыми имыщыкIэгъэжъ
хъугъэ, кьуаджэм цыфхэм Iо-
фэу шашIэрэм уасэ илэп. Сыда

— (ТIэшъу Нихъад джэуап
кыретыжьы). Бзыльфыгъэхэр
а Iофым пэчыжъэхэу хабзэ. Ау
бзыльфыгъэм изакъомэ, хъуль-
фыгъэ унагъом имысмэ, Тхъэм
елъэIоу шIуибзымэ, мыхъун
хэлэп. Хъульфыгъабэм а
ашIэшъурэпышъ, иамал кы-
хынэу шытмэ, псэкIод ащ
кыыхэкIыщэп.

**— Ислам диним
бзыльфыгъэм чыплэу
щиубытырэр, фиты-
ныгъэу илэхэр сыд фэ-
дэха?**

— (ТIэшъу Нихъад джэуап
кыретыжьы). Хъульфыгъэри,
бзыльфыгъэри диним зэфегъа-
дэх, тIури ыгъэлъэплагъэх. Ащ
кыыхэкIэу бзыльфыгъэми-хъу-
льфыгъэхэр, хъульфыгъэми —
бзыльфыгъэхэр агъэлъэпIэнхэ,
шъхъэкIафэ зэфашIын фаеу ди-
ным къелэ. ШъхъакIом кыыхэ-
кIэу цыфхэм шъобжхэр зыты-
ращэжъхэу мэхъу. Ащ пае ахэм,
нэмыкI цыфыр зыгушъхъакIу-
хэрэм, гунахышхо кьагъахъэ.

**— Шъхъэтэхъо зыте-
хъуагъэу еджапIэм Iо-
рэ пшъэшъэжъыхэм
кIэлэегъаджэхэр кьа-
фэгубжыхэу, зытыра-
хынэу кьаралэу мэхъу.
Сыда ахэм джы ашIэ-
щтыр?**

— (ТIэшъу Нихъад джэуап
кыретыжьы). Республикэ гим-
назиеу сикIэлэцIыкIухэр зыще-
джэхэрэм идиректор сыIу-
кIэу хъугъагъэ Налшык тыкы-
зекIыжъ ыуж. А Iофым фэгъэ-
хыгъэуи сеупчIыгъэти, кыси-
Iогагъ: «Тыбыслымэнба, ты-
адыгъба, фаемэ терэхъуагъ».

Дин кьэралыгъоп тэ тызэры-
сыр, светскэ кьэралыгъу нахъ.
Арышъ, Сирием, Иорданием,
нэмыкI быслымэн кьэралыгъо-
хэм афэдэу мышц ушыпсэунэу
узыфегъэкIэ, кыкIын шыIэп.
Ау шъхъэтэхъо цыкIу техъуа-
гъэу, ыныбашъо кьыдэмышъу,
ухъумагъэу пшъэшъэжъыер
плъэгъумэ, «шыкур» пIон фае.
Сыда пIомэ типшъэшъэжъые
цIыкIухэр кIымэфэ чыIэшхом
пIанэхэу пIоми хъунэу хэтых.
Ащ псауныгъэм зэрарышхо ре-
хы, сабый кызыфэхъун фэе
бзыльфыгъэ ныбжыкIэхэр
сэкъат мэхъух. Бзыльфыгъэм
аныхъ ыухъумэн фэе чыплэхэр
тэ типшъэшъэжъыхэм аупцIэ-
ных. Джары ны-тыхэр, кIэлэ-
пIухэр зэгупшысэнхэ фаехэр.

**— Хьадэр зыгъэтилы-
рэ ефэндхэм тиадэгъ
лэапкь имыхэбзагъэ-
хэр хагъахъэхэу ауб-
лагъ, нэмыкI лэапкь-
хэм кьахахызэ. Тэ ти-
лэапкь а Iофым фэгъэ-
хыгъэу илагъэба ыкIи
илэба шэпхъэ гъэнэфа-
гъэхэр?**

— Ар зытехъухэрэр дин
шIэныгъэ имыIэу тиефэндхэм
бэу зэрэхэтыр ары. ЫгъэцэкIэ-
нэу зыфегъэгъэ фэIо-фашIэр
ыгъэкIэракIэу ыIозэ, нахъ зэхэ-
лэшъуагъэ ешIы. Мары кьэ-
бэртэе чылэхэм «кьулхол»
хьадэм шафеджэх, анахыбэу
кьэзыIуагъэхэм зарагъэтхызэ,
кьулхол фэдэжъ, «дъяр» ашIы.
КIэмгъе чылагъохэм хьадэр
агъэтилылы хъумэ, тегушыIэжъ
ашIы, ар митинг мэхъужьы. Ари
терэзэп. Цыфыр зыфэдагъэр
Алахьталэм ешIэшъ, дунаим
ехыжыгъэм рэзэныгъэ фэп-
шынышъ, дьуахъ кыфэпхы-
нышъ, ичIыгу Iахъ ебгъэгъотын
фае. Бжъэдэгъу чылэхэми гъэ-
шIэгъонхэр ащыплэгъушътых.
«Къурлан гъэзагъэ иI» алошъ,

непэ лIагъэм неущ ар кьыфа-
хы. Хэт ар зыгъэзагъэр, сыд
игъэзакI? Укъурланыдж дэгъу
дэдэми, тхьамэфитIу нахъ пасэу
бгъэзэн плъэкIышIтэп Къурла-
ныр, нэкIубгъо 603-рэ мэхъу ар.
Мыхэм афэдэ шэпхъэнчъагъэ-
хэр кызыыхэкIырэр, ыпшъэкIэ
кызыэрэщысIуагъэу, дин шIэ-
ныгъэ зилэхэр зэрэтимакIэр
ары. Нэжъ-Iужъэу тыхъадэхэр
зыгъэтилылыжыкIхэрэм, а фэIо-
фашIэр зезыхъэхэрэм «тхъа-
шъуегъэпсэу» ятIэIо, тафэраз, ау
нахыбэмэ язекIуакIэ умышIтэ-
нэу цыфхэм халъагъорэри ма-
кIэп, ахэр дэгъэзыжыкIгъэнхэ
фае.

**— Шьон пытэхэмрэ кIэ-
пымрэ апкь кыкIыкIэ
тиныбжыкIабэ дунаим
ехыжьы. Сыда ахэм ди-
ным кьарилуалIэрэр?**

— «Зибэ ипшъумэ узыгъэу-
тэпхэрэм иби, имакIи хьарам»
еIо Къурланым. Зы гъуантIори,
зы шалъэри зэфэд, Алахьталэм
ыштэрэп ащыш гори. Диним
цыпитIу иI, гузэгъу илэп. Ащ кы-
кIырэр: «хъушIт» е «хъушIтэп».
Е щыбгъэзыен, е пшIтэн фае.
«Акылыр зэлэзыгъэхэрэ пстэ-
ури хьарам» еIо Алахьталэм.
Ахэм ахэхъэ наркотикхэри. Мы-
хэм якIодылIэрэр зэрэбэм кы-
хэкIэу кьуаджэхэм кьурмэнхэр
ащашIыхэу хъугъэ. Кьурмэн
адыгэмэ зашIыкIэ, гушIыIэ аты-
щтыгъэ мыхъун зекIуакIэр ща-
гъэзыенэу. Ау непэ Кьурмэн
тшIэу, а кьурмэнылым аркыи
тыдешъожыгъэмэ, кьурмэн ар
хъурэп. Ешъоныр тымыгъэ-
уцумэ, Адыгеим ит былымыр
зэкIэ кьурмэн тэшIыкIи кыкIын
щыIэп.

**— Лэапкьым ихэхъон-
хэкIын сыда кьепIолэн
плъэкIышIтыр?**

— Сабыир Алахьталэм кы-
зыгъэхъурэм тIэкIу-тIэкIу ха-
хъозэ зыкьелэты. Джащ фэд
унагъом ишIэни. НыбжыкIэ-
хэм бэу ахэт иеджэни, IэнатIэм-
кIэ илъыкIотэни, диссертацие-
ри ыухынхэшь, нэужым унэ
ышIын, машинэ ышъэфын фаеу
зылътэхэрэр. АрэушIтэу уахъ-
тэр макIо, сабыим фаехэми,
кьафэмышъужъэу мэхъу е зым
рагъэхъун алъэкIырэп. Цыфым
Алахьталэм кыритыгъэ амал-
хэр игъом бгъэфедэнхэ фае.
Аужырэ кIэтхыкIыжыкIхэм
кызыэрагъэлъэгъагъэмкIэ, ащ
ыпэрэм нахы мини 6-кIэ ти-
лэапкь нахъ макIэ хъугъэ. Адыгэ
Республикэм нэмыкI ицIыф
пчъагъэкIэ зыхэмышъагъэ Те-
мыр Кавказым итэп. Ары ныб-
жыкIэхэм нахъ тыналэ атетын,
тадэлэжъэн зыкIыфаер.

**— Гавердовскэм быс-
лымэнэу дэхэм
япчъагъэ хэпшыкIэу
хахъо хъугъэ. Ащ мэ-
щыт цышыгыгъэным сы-
да рыкIорэр?**

— А псэуиIэм мэщытэу дэ-
тышIтым ипроект къаухы. Чыгур
къаытхыгъах. ЕджапIэм узы-
шIокIыкIэ, гъогум Iулъэшъуа-
гъэу сотых 20 кытатыгъэ. ШIэ-
хъу мэщытым ишIын рагъэжъэ-
ным тыщэгугъы. IэкIыб кьэ-
ралхэм Iэпылэгъу кытатынэу
кытаIуагъэшь, ащ ишIынкIэ
зышIуагъэ кыгъэзыгъэкIынэу
еуцоллагъэхэм яшIушIагъэ ипсэ-
пагъэ аIу-кIэжыкIынэу Алахьталэм
телъIу. Ау тиреспубликэ ит мэ-
щытхэм янахыбэр зэрэнэкIым
ар фэмьдэным, цыфхэм Iуа-
пIэ афэхъуным тыщэгугъы.

Зыгъэхъаырыгъэр
ЖАКIЭМЫКIО Аминт.

упчIэхэр

Хьадэм ифэIо-фашIэ сомэ мини
2-м шIокIынэу шытэп. Зыми фи-
тыныгъэ илэп кьэхалгъэм дэлъ
ЧIыгум ахъщэ ришIынэу, ар
ышэнэу. А ЧIыгур зэкIэми зэды-
рай. Ащ фэдэ кьэбар зызэхэтхы-
кIэ, республикэм ипащэхэм ар
зэралыгъгъэIэсышIтым шъуицы-
хъэ тежъугъэлъ.

**— Кьуаджэхэр кьэшъу-
кIухэхэхэзэ ныбжыкIэ-
хэм шъуазэралукIэрэм
сыщыгуаэ. Адэ ныб-
жыкIэу гъоцагъэм, кьэ-
зыгъэзэжъын зымылэ-
кIырэм, зянэ-зятэхэр
егъэзыгъэм о пшъхъэкIэ
уишIуагъэ ебгъэкIэу, шы-
хъат цымытэу удэгущы-
Iэу хъугъа?**

— 1994-рэ илгъэсым кьыше-
гъэжъагъэу Адыгеим ис ныбжы-
кIэхэм, еджапIэхэм яапшъэрэ
классхэм арысхэм зэIу-
кIэгъухэр адэтэшIых. Ащ фэдэ зэIу-
кIэгъухэм ялэхъан, кIэлэеджакIо-
хэм тазыдэгущыIэрэм ыуж, на-
хыжъхэми талокIэ. НыбжыкIэ-
хэм япIощтырэм нэжъ-
Iужъхэм узэрэдэгущыIэн плъэкIышIтыр
зэфэдэп ныIа?! Сыдым фэгъэ-
хыгъа а зэдэгущыIэгъухэр?
КIэпым, аркьым ахэр апэчы-
жъэнхэм, кIэлэегъаджэхэм, на-
хыжъхэм зафэу афышIытынхэм,
Iэдэбым, гукIэгъум, шэн-зэхэты-
кIэ дахэхэм афэгъэхыгъэх. Лек-
ции тыкьеджэрэп тэ, кIэлэцIы-
кIухэм агу илгыр тшIэныр, гу-
мэкIыгъоу непэ шыIэхэм татэгу-
щыIэныр, зэпэблагъэ тыхъуныр
ары тызыпылгыр. Ащ фэдэу
тызыщызэIу-кIэрэм еджакIохэм
тхъапэхэмрэ кьэлэмхэмрэ ятэ-
тыхэшь, зыгъэгумэкIыхэрэ уп-
чIэхэр ахэм кьатыратхэхэшь,
кытатыжъы. Ащ фэдэ упчIэу
кьатыгъэхэр зэкIэ зэгъуIу-
гъэхэу тиархив хэлъых. Ахэм ахэтых
ЕГЭ-м, ны-тэу ешъохэрэм, шьон
пытэхэр кIэлэцIыкIухэм ащэфы-
нымкIэ пэрыохъу зэрэщымыIэм,

Шъэф шъыпкьэу гушIыгъу
кыитфэхъухэрэри кьахэкIых,
янэ-ятэхэм аралон амылгъэ-
хэрэри зэхэтхыхэу мэхъу.

**— Кьуаджэхэм нарко-
тикхэр кьадэзыхъэхэ-
рэм аци, алъэкъуацIи
ашIэх кьоджэдэхэми,
милицием илофышIэхэ-
ми. А Iофым о ухэгущы-
Iэу, правэухъумэкIо ор-
ганхэм аналэ зытыра-
гъэтын фэе горэм (цыф
гъэнэфагъэм) щыбгъэ-
гуаэзэхэу хъугъа?**

— Сэ сыдинлэжъ. Дин фэIо-
фашIэхэмкIэ цыфхэм апэ сыра-
гъэуцагъэу сэлэжъэ. Ау нарко-
мани, ешъуакIуи, тыгъуакIуи сэ
сябэнын слъэкIышIтэп, сиамалэп
ыкIи. Ащ фэдэ цыфэу тыди шы-
псэурэр сэш нахы нахъ дэгъоу
ашIэ милицием илофышIэхэм,
органхэм ахэтхэм. Ахэр ары ар
зипшъэрылгыр.

**— Адыгэ кьуаджэхэу
IофшIэн зыдэмылгыжъ-
хэм, ныбжыкIэ кызы-
дэмынэхэрэм янеушIрэ
мафэ сыдэушIтэу плъэ-
гъура?**

— Тиадэгъэ кьуаджэхэм яна-
хыбэр «мэкIуасэ» нахъ, хахъо
ялэп. Амал горэ зилэр дэкIышъ,
иунагъо зэриIыгышIтым лъэхъу.
Мыхэм непэ колхоз адэтэп, Iоф-
шIанIэ адэлэп. Сыд джы ныб-
жыкIэм ышIэшIтыр? Нэжъ-
Iужъэу ахэм кьадэнагъэхэм хатэу
ялэхэм ашхын тIэкIу кьащагъэ-
кIышъумэ езэгъых, цыраур зы-
шъхъарыгыри макIэп. ХэтэрыкI-
хэм уапыхъагъэкIи, зыдэпшIэни,
зыдэпхыны, зыщэфыни шы-
Iэп. Мэл 50 — 100-м нэс зыхъу-
хэрэр тикъуаджэхэм адэсых, ау
ахэм кьатекIырэ цыр зыштэн
зэрамыгъотырэм кыыхэкIыкIэ,
машIор кIадзэшъ, агъэстыжъы.
Джащ фэдэу былым зыхъухэрэм
ахэм шъоу кьатекIырэп чIатIэ,

джы ахэм афэдэ кьуаджэхэм
адэхэхэм ашIэнэу кьанэрэр? Чы-
лэгум ихъанышъ, зыгорэм бэшэ-
рэб кыпи-гъо-хымэ, дыришъу-
ныр ары. Джары тикъоджэдэхэ-
хэм янахыбэм кьахъулIэрэр.
Гукъау нахъ мышIэми, ахэм ахэ-
тых ныбжыкIэхэри. Шъуаплъ
тикъуаджэхэм унэ нэкIэу адэт
хъугъэм ибагъэ. Газыр, псыр
ахэм арыт, ау арысын шыIэп.
Сыд фэдиз мылкы дгъотыгъэ-
кIи, сыд тшIагъэкIи, Чыгур кьэ-
тымылэгъу, мэкъу-мэщым зыкьэ-
тымыгъэлэгъыгъэу кьуаджэхэм
зыкьашIэжышIтэп.

**— Адыгэ кьэхалгъэу ти-
лэхэм мыжъосынэу ада-
гъэуцохэрэм лIакъохэм
ятамыгъэхэр атетынхэм,
дунаим ехыжыгъэм
ыцIэрэ ыльэкъуацIэрэ
хэукъоныгъэ хэмытэу
атетхэгъэнхэм Iоф дэ-
шIэгъэн фае. Ефэндхэм
е кьоджэ администра-
циехэм ахэр адыгабзэ-
кIэ тхыгъэхэу, тамыгъэ-
хэри сурэт шыгъэу
алыгъэхэм, цыфхэмкIэ
нахъ Iэрыфэгъу хъушIт.**

— Iофыгъо дэгъу мыр, ау ар
зыфэгъэгъээн фаер Адыгэ Ха-
сэр ары. Сыда пIомэ лIэкъо та-
мыгъэри, лъэкъуацIэр зэрэтхы-
гъэщтыри дин Iофхэп, мыжъо-
сын агъэуцущт-амыгъэуцущтми
ефэндым иIоф хэлэп, диным
ахэр епхыгъэхэпышъ. Ау тэ тыз-
фаер кьэхалгъэхэм мыжъосын-
хэр, ахэм сурэтхэр атемытынхэр
ары. Кьэр хэмыкIокIэным пае
цIыфым ыцIэрэ ыльэкъуацIэрэ
тетхагъэу мыжъо цIыкIу ащ
ылъапсэ Iуагъэчыхъэмэ икьушIт.
Псапэ хэлгэп а мыжъосын джа-
дэхэу чыжъэкIэ кьэлъагъохэрэр
зэрагъэуцухэрэм. Псапэ шIэнэу
уфаемэ, ащ ыуасэ сэдэкъэ ты.

**— Бзыльфыгъэм былым
шIуибзыным сыда ди-
ным кьырилуалIэрэр?**

НЭКЪЭТ гурышкIэ зэплъ-кIыжмэ ыкIыбкIэ къэнагъэр бэ. Ау ешIэ ащ нахьыбэ ыпкIэ зэрэщыIэр.

Къызэхъум лъэпкъым щыщ нахьыжъым шъаом ыцIэкIэ ыгъэтIысыгъэ чыг чылэпхъацэр Чыгум кыыхэкIи, пкышIо хъоо-пшаоу зызиубгъугъэр бэ-шагъэ. А лъэхъаным къэхъурэм чыг гъэтIысыжъ фагъэтIысы-щтыгъэп. Лъэпкъым инахьыжъ пхъэшъхъэ-мышъхъэ пстэуми ячылапхъэхэр чысэм илъэу иб-гырышх пышIэгъагъ.

«Шъао къэхъугъэр», — залокIэ мые-къужъае ыкIэ щыщ чысэм кыырихыти, егугъуэ ыгъэушъэ-быгъэ чIы шIуцIэ пщэрым ри-гъэкIуштыгъэ. Къолэбзыумэ кыыхамыхъжыным пae ащ фэшI шыгъэ чымэтэ Iупсыгъо кIы-хъэр чылапхъэр зэридзэгъэ аба-нэм шъхъэщигъэуоштыгъэ. Чыгы хъуштыр тхъэпэ закъоу чIыгум кыыхшIыфэ ыналэ ты-ригъэтIыштыгъэ. Ащ ыужи чыг-гыпкъым зелэтыфэ, комэ-къута-мэхэм кIуачIэ агъотыфэ дэ-мышъхъахъу дэлажъэщтыгъэ.

«Пшъашъэ къэхъугъэр», — кызыралокIэ, чысэм зыщыты-хъуштыгъэр пхъэгуль-кыпщIэ чылапхъ.

Ежырэп а гошкIэр кезы-гъэжъагъэр. Еж нахьыжъхъу Тхъэшагом елъэжхъэр къэкIэ-рихыгъэ хабз, шэн-нэшан зэ-рыгъуазэщтыгъэр.

Нэкъэт къызэхъум «шъао», — аIуи, лыжъым раIуагъ. Адрэри ишэн епцIыжыгъэп, къужыкIэ ыгъэтIысыгъэ.

Джы мары ар къужъ чыг-гышхоу Нэкъэт ишагу дэт. Хъау, шагу дэдэп. Чыгыр гъочIэгъ тхъэлъэIупIэм, илъэсыбэ хъугъэ СикъуартэкIэ заджэхъэрэм ичIэ-хъагъу, джабгъумкIэ Iут. Пчэ-дыжъ къэс апэу тыгъэнэбзыйхэр къужъ чыгышъхъэм къынэсых. Пчэгугу зэлухыгъэм нэмыкI чыг-ги, куанди, шъхъанди зэрымы-тым кыыхэкIэу къужъ чыгыг-жырэ мэфэ реным, мэфэ псаум тыгъэм хэт. Гъэмафэ хъумэ ты-гъэгъэгъэ зышIозыгъэбылгъэр цыфхэр ащ ижау къекIух. Гъэт-хэ-бжыхъэ лъэхъаным ошх мы-уухъжырэп ошмъу аутыныхъэ. КIымафэм тхъапхэр пытэкъу-жыгъэхъу, шыIэныгъэ кIочIэ-псэу пкышхом щызекIорэр къэужэжъагъэу пэгъокIы, шъхъэгъэкIыгъэ пагу хъот-бо-рэнхэм, фыргынэхэм, чыIэ лыгъу-лыстхэм япчэгугу ит.

Нэкъэт кыгъэшIагъэр бэ, бэ дэд. Шъэрышъэп, мин-минэу къэплъытагъэIи зыфэдиным икIоу уклъхъаштэп. «Ары, джащ фэдиын фае», — ежымы егъэп-шагъэу кыуиошт.

Нэкъэт ичыг адрэ къужъ чыгмэ афэдэп. Ежъ кыгъэ-шIагъэм зыбгъэ-зыпшIэ нахъ къэгъэгъагъэп. Къэгъэгъэ заулэу зыкызызIузыдзыхэрэр сыхъа-тышэкIэ мэгъонлэжыхъашъ, чыг-гым кыпэзыжых. А гъэу кы-зыщыкыгъэгъагъэм ибжыхъэ чыгым зы къужыIэрысэ кы-пкIэ, сабыи Iэбжыбым нахъ инылоу, Iукуыхашъоу, нэгушъ-хъапIгъу.

Апэрэ еплъыгъом джары нэм кыкIидзэрэр, ау уеплъыпэмэ а къужырэ тIоу зэргогъыгъэм гу лыотэ. Зы бгъур плыжыкIэ, адрэбгъур нахъ джэф. IэшIу-гъаIэу акIэлъри зэфэдэп.

Плэжъ лъэныкIор шъоуп-сым фэд. Нахъ джэфым хэфэгъа-кIэ кIэлъ. Нэкъэт еIо — плы-

жымы гум ифэныкIуагъэхэр егъэхъужых, джэф лъэныкIом пкыым еIзэн кIуачIэ хэлъ.

Нэкъэт ыцIэкIэ къужъ чыгыр зыгъэтIысыгъэ лъыжъри ащ нахъ кIэлаIохэри бэшIагъэ зыщы-мыIэжъхэр. Дунаими пчъагъэрэ зихъожыгъэ, цыф лъэпкъхэр къэхъугъэх, лэжыгъэх. Ахэм ачIыпIэ нэмыкIхэр кыыхагъэх. Ежъ Нэкъэт лэныгъэ иIэп. Ищы-Iэныгъэ мыухыжыны неперэ мэфэ закIэу къехъы.

Ылгъэгъугъэм, пэкIэкIыгъэм къапкъырыкIыгъэ лъыжъри Шы-Iэныгъэми Лэныгъэми ягупшы-сэ. ТыгъэкъокIыпIэмрэ Тыгъэ-къохъапIэмрэ азыфагу ШыIэ-ныгъэм зыщыубгъугъэ. Ошъогури Чыгури ащ изэфэдэу ары Нэкъэт зэрилгытэрэр. Цыфыр Къэзы-гъэшIыгъэм гухэлъ гъэнэфагъэ кыфырылагъэмэ сьд пae гъэшIэ кIэкI кырытыгъа? Акъыл ба-лыгыгъэм итэу цыфым ана-хъыбэми кыгъашIэрэр илъэс цэкI гор. Цыфым игъэшIэ макIэ Нэкъэт егупшысэмэ гукъэош-хом, гумэкIышхом зэлъеуыты. ГъочIэгъ тхъэлъэIупIэ Сикъуар-тэм къекIуалIэхэрэм ядунай ахъо-жыгъэу кыылгъэгъушт, джыназ хъалэл афишIыжышт. Джарын фае ежъ, Нэкъэт, мы Дунаим кызкIыгъэхъагъэр. Хъадэгъэ-кыинэу зэпчыгъэхэм ыгу амы-убагъэу, зидунай зыхъырэ пэгъч ыгу фэузы, ыпсэ дыхъэзы.

Лэныгъэр ары Нэкъэт игуп-шысэ нахъыбэу зыфэгъэзагъэр. Сыда ар зыщышъэр?

Илъэс минхэм мы упчIэм джэуап кыфимыгъотыгъэу, ип-чэдыжъ джа упчIэмкIэ регъажъэ.

Лэныгъэр — цыфыр зы-хэмыт Дунай. Ар цыфышъ-хъэ пэгъч зыфыхыкIэ Ты-гъэми Чыгуми мэхъанэ гор ямыIэ фэдэу кышъэхъу. Лэ-гъэмкIэ сыдыри зэфэдэнкIи хъун, ар Нэкъэт ышIэрэп, ау псаур джары зэрегупшысэрэр.

Пишахъоу нэпкъым телгым зы пшэхъуацэ кыхъошкIэ хэкIына? Шалъэ кыхъапхы-ми жьымырэ псымырэ пиша-хъор зэицз ашIыжысэ. Джащ фэдэ цыффри — зыр малIэ, адрэр — къэхъу. ШыIэны-гъэми цыф лъэпкъыи зны-угъо афэмыхъоу ГъашIэр лъэкIуатэ.

ШыIэныгъэр къэзыгъэпсырэр неперэ мафэр ары. Неушъэ мафэм цыфыр ежэ зныт. Тыгъуасэрэр кытIахъэрэп, цыффри неушым илъэуж иуцон ылгъэкIырэп. Неперэ мэфэ закI цыфым ищыIэ-ныгъэ хэтыр. Арэу зыхъукIэ, Лэныгъэр зэгорэм непэ къэ-сышт.

Нэкъэт ищыIэныгъэ кIэух иIэп. Тыгъуасэ хъугъэри, илъэ-сишъэ пчъагъэм яхъугъэ-шIа-гъэхъу уахътэм хэкIодэжыг-хэрэри ежыркIэ зэфэдэх. Рэ-хъатыр къешIэкIыгъэ фэдэми цыфхэм ягумэкIхэр, якыин-ихъагъухэр адегошых. ЕжыркIэ ШыIэныгъэри Лэныгъэри зэфэ-дэх. Дунаим фэшIоу, зы пкыг-гъоу ащ хэт. Фае хъумэ чыгы мэхъу, псыхъоу къушъхъэм къечъэхы, Кай-Каус къушъхъэм изыцакIэу къэлъагъо, хъакIэ-къуакIэу зехъожы, бзыоу огум ебыбэ. Чы кыатиблымы ошъо кыатиблымы ащыщ зешIы, яшэн-хабзэхэр кызыхъэгъахъэх.

Джырэп, бэшIагъэ Нэкъэт икыэбар чыжъэу зыIугъэр. Гъо-гуонэ зэфэхъафхэр къакIухъэ лъыжым кыфэкIох. Зыхэм

ГЪТIЭ СапIет

Н Э К Ъ Э Т

(Рассказ)

мылIэжыныпсэ зэриIэм пae «уды» аIо, адрэхэм тхъэпэлъы-тэу алыгъэ.

Ау Нэкъэт цыф кызырыкIу. Адрэхэм ахэзыгъэушъхъа-фыкIырэр мыпшгыжырэ акы-лэу иIэр ары. Акъыл балыгыш-хом фэмыукIочIырэ, фызышIо-мыкIырэ шыIэп. Къэзыуцухъэрэ Дунаим ихэбзэ мытхыгъэхэр зэрымукъохэрэм иакъыл кIуачIэ хагъахъо.

Гупшысэзэ Нэкъэт шъхъау-къагъэу кычIэкIын, чэшныкIо бзыум, тыгъурыгъум, ымакъэ кыгъэлъэтагъ. Пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр арылгъэу апсхэр Iанэм тетых. Къошын ныбэ-шъум кIы зыпыт къашыкIым псы къабзэ итэу кыгот. БэшIа-гъэ цыфхэм джауштэу Нэкъэт ышхыштыр, псэу зэшъотыр кызыфахырэп. Ежъхэм къагу-рымыIорэ гушъхъэлэжыгъэм изехъаIо шъхъэIафэу фашIы-рэм ар ишыхъат.

Аужырэ илъэсишъэм апэрэ Нэкъэт зэрэшъаукъагъэр. НахъыбэмкIэ чыемрэ пкIыхъа-пIэхэмрэ шаухъэ. Хъоуе иIэр ыбгъэгуги дэмыфэжъэу, тхъэлъэ-IупIэ гъочIэгъми чIэмыфэжъэу гупшыс. Зы нэлIэ едзыхыгъокIэ цыфлэпкъым кыырыкIуагъэр рилгъэгукIын лъыжым зэрилгъэ-кIырэм гъэпсэфыгъо кыырыты-рэп. Апч чэгъэ къутэгъэ сурэт гъэнэфагъэ агъотыжы. Тхыпхъэ-гухъарэр зэкIоу зэхъуо. Хъугъэ-шIагъэхэр зэкIэлъэкIох.

ГукъэкIыжъхэр нэшхъэих, хыор шъхъахынэу къэукIорэ-игъэх, Нэкъэт кыгъэлыдагъэх. Орышхом гуегъу ымышIэу лъыжым ыгу егъэузы, хычIэгъ уцужъхэр ылэхэм, ытамэхэм къа-пельэх, кыыреухых. Ау гъэ-шIэгъонба? — ащ фэдиз гузэ-жыогъу зэрэхэтэу Нэкъэт кы-зыхэкIыгъэ адыг лъэпкъым егупшысэныр щигъэтырэп.

Джыри ыгу зэрилъ лъэпкъым кыкIугъэ гъогур. Илъэс мин гъогуанэхъу джырэ уахътэмрэ блэкIыгъэ зэманымрэ азыфагу зыщызыубгъугъэми IудэнакIэ нахъ инэу еплъырэп. Адыгэр тыдэ къэкIыгъ, сьдым нэсыгъ, сьд къехъулIэшт? Загъорэ Нэкъэт ежъ-ежырэу зэреложы: къехъу-лэщтыр къехъулIэгъах. Ау ащ кыыригъэкIырэп неущ адыгэр кIодыжынэу.

Мы Дунаим къэгъэшIыгъэу тет пэгъч орэ Цыфы, орэпсэушъхъэ лъэпкъ, орэ-чыгы, орэуцы фаеми, зы пIалгъэ горэ иIэу щыт. Илъэс мина кыгъэшIэщтыр, ми-нишъа, мин шъэныкIуа? А пIалгъэр зиухырэ Тхъэм е кыгуцокIыгъэ Дунаим ежъ джа ышIэн фэагъэу кыты-рилгъагъэр зиухыкIэ, зи-гъэцакIэкIэ ары.

Джасыгъум Чыгуи иIоф телгыжъэп. ЦыкIу цыкIоу мэкIосэжысэ. Шъхъафэу зы-горэхэм ыужысэ кыащэлъэ-гъошъысэ.

НэмыкIэуи Нэкъэт егупшы-сэ.

Адыгэр чылэпхъэ дэгъу дэдэу Тхъэм риутыгъэхэм ащыщ. Чылэпхъэ дэгъоу риутыгъэр сыда зыкIыгъэкIодыжысэ-щтыр? ЫгъэкIодыжысэи фитэп, ыгъэкIодыжысэи ылгъэкIыштыт, ащ фэдэ хаб-зэ Дунаим имытхыгъэ хаб-зэхэм ахэтэп.

Ау джы лъэпкъыр зэрээджэ-сэжырэ адыгэу, зэрээгупшы-сэжырэу, зыкызырэшIо-шIыжырэ адыгэр зэхъокIын ылгъэкIыштыт. Джырэ адыгэр ренэу зэкIэIэбэжысэзэ егуп-шысэ. ИшIэжэ нахъыбэу блэкIыгъэр хэлъ пфэмыло-щтытми, лъэпкъ зэхашIэм ар ылъапс, икыежъапI, ыкункI.

— Ары, — зэриIожыгъ Нэ-къэт, — сьдэу хъугъэми чылэ-пхъэ дэгъур кIодынэу щытэп, ау чIыгоу зыхадзэгъэм елгытыгъэу, чIыопсым епхыгъэу — огъуа, ошъуапша, уая? — илъэсишъэ горэ тешIэмэ шъхъафы хъун ыльэкIыштыт.

Цыф пэгъч гъэпсыкIэ шъхъаф зэриIэм фэдэх лъэпкъхэри. ЯгупшысакIэ, ядунэееплгыкIэ, ядунэегурыуакIэ елгытыгъэу шъуашэхэр адыгъэх, къашъохэр хахыгъэх, ягушыи ямэкъаи агъэпсыгъ.

Адыгэ чэу зышIырэр чэум егупшысэ. Ащ ичэу гъунэгъухэр зэхушъхъафыкIыхэрэп, зэфэ-кIонхэ алгъэIынэу чэуцэпкъым дэкIоелIэ-теуцапIэ хахы. Хъаблэ урамхэм анэпэмкIэу хатэхэм акIоцырыкIырэ гъогухэм зэрап-ых. Нэкъэт елгъэу адыгэ чэум игъэпсыкIэ. Иуахътэ къэсымэ дунаим хэкIодэжыны зэрэфаем инэшанэхэр ащ хэлтых. Адрэ лъэпкъхэм ячэу шIыхъагъэхэр лъагъэх, уадэптын умыльэкIынэу гъэпсыгъэх. Мыдрэхэм блэкIы-рэр адэплыхъэ, къэуцышъ бы-сымэу шагум шыIэо-лъаорэм дэгущыIэ. Чэури шагури цыф-хэм азыфагу дэпкъышхоу кы-дэуцорэп.

ЫгъэлIырапIэу, ыгъэбыракъэу щытэп шъхъай, Нэкъэт изэхэ-шIыкI, иакъыл кызыкIуагъэм кышщегъэжъагъэу адыгэмэ ята-рихъ, къарыкIуагъэм, адыгэ цыф гъэпсыкIэм, адыгэ гупшы-сакIэм ягупшысэ.

Гъогу гъэшIэгъон лъэпкъым кызырыкIуэным ишыхъагышъ нарт пшыналгъэхэр, гушыIэжъхэр,

орэдхэр. Ахэм узахэгупшы-сыхъэкIэ гупшысэ куу зэрахэ-лгъыр къэошIэ. Илъэс мин пчъа-гъэр аныбжъэу ахэр неперэ уахъ-тэм цыфхэм къанэсыжыгъэх. Нэкъэт ышIошъ мэхъу ахэр а лъэхъанэми шъхъарыкIыгъэхъу, зыусыгъэхэр илъэс минхэм къахъужыгъэу шымыIэжы-хэми, а оредхэри а IорIуатэхэри илъэсишъэкIэ, минкIэ е нахъы-бэкIэ Iэбагъэхъу. Ахэр лъэпкъым ыпэ итхэу мэлэжъэх. Ахэмэ къагъэлъэгъорэ гъогум адыгэр джы кызынэсыгъэми рэкIо. Цыфхэр афэхъу-афэмыхъуи джахэм аукуддых. Джахэр ады-гэ лъэпкъым ику кIэшIагъэх.

Адыгэ лъэпкъымрэ нартхэм-рэ ядунэететыкIэ Нэкъэт зэфэ-гъадэх. Пшыналгъэхэм кызыра-IорэмкIэ, лыгъэм, лыгъэшIэ-ным, щытхъум ехъурэ Iоф ямы-Iэжъэу джащ нартхэр нэзэрэ-гъэсыгъагъэх. Арышъхъай, лъы-жым кыгъэшIагъэмрэ ылгъэ-гъугъэмрэ шыхъат фэхъух лыгъэшIэным, щытхъум апае цыфыр кызырэмыхъурэм. Ежъ цыфыр псауэзэ, шыIэзэ лыгъэри ышIэн елъэкIы, щытхъуи кылэ-жыныр фызышIокIы.

Илъэс минхэр къэзыгъэшIэгъэ Нэкъэт шыгъэзэ шыпкъэ зымы кымышIэжъэу лыгъэ Iэджи лэшIэгъухэм зэрэщызэрахъагъэм. Лыгъэу зэрахъэр пэгъч плыгъу-мэ дэгъу шъхъай цыфхэм алгъэ-гъугъэм фэдэ пчъагъэ зыпарэми кымышIэу Дунаим щыкIоды-жыгъэ. Джа къэтшIэжырэ лы-гъэшIагъи кыэтымышIэжырэ лыгъэшIагъи джы кызынэсы-гъэм лъэпкъхэр шагъалэх.

Илъэс мин пчъагъэкIэ узэкIэ-Iэбжымы Дунаим анахъ гупшы-сэ гъэшIэгъонэу щызекIошты-гъэхэр зэкIэ пшыналгъэхэм ахэ-лтых. Лъэпкъэу кызыгупшы-сыгъэм уагурыIомэ ахэм мэхъанэу ахилгъагъэр зыгорэ-уштыт кыплъагъэлэсы.

Iорыуатэхэм гупшысэ куухэр ахэлых, кыыхъахын плыкIымэ гъэшIэгъон дэдэмэ гу алгыуа-гъэтэшт, ау неперэ псэурэ адыгэ-хэр ащ фэхъазырхэп.

Нэкъэт ыгу къэкIыжыгъэ нарт къэбар. Ащ фэдэу инэп. Кы-Iуатэрэри мыгъэшIэгъоны фэд.

ЗекIо кIогъэ лы горэ, апэрэ адыгэхэм ащыщыгъэн фае, губ-гъом къушъхъэшхохэм ащы-Iукагъэ. Кызегъэгъэдэжыжым иныжышхо хъугъэ.

— Мырэу шъуиныгъэу, мы-рэу шъукIолагъэмэ, сыда адэ шъузэкIодыIагъэр? — еуп-чыгъ.

— Моу модэ кIуи къэуцу, — кыыриуагъ иныжым джэуапым ычIыпIэ.

Лыр иныжым зыфиуагъэм дэжъ къэуцугъ. Мыдрэм мы-жъошхо едзы ыкIуIынэу, мыжъо цыкIу едзы ыуIэнэу. Ау адрэр IокIотышъ мыжъор тэфэрэп. Зыщэ-зыпIэ джауштыгъу ыдзыгъ. ЕтIанэ шIогъэшIэгъонэу еуп-чыгъ.

— Сьдэуштыт кыптемыфэра мы мыжъошхохъу къэсыдзыхэ-рэр?

— КызыбдзыкIэ, моуштытэу тIкIу сыокIоты. СызыIуокIо-тыкIэ, кыстедэрэп.

— Адэ тэ мы иныжъхэм джа-ры тызэкIодыIагъэр. Мыжъор кызадзыкIэ тыIуокIотынэу тыгу къэкIыштыгъэп.

Адыгэхэм ятарихъ, къары-кIуагъэм ащ фэдэу бэ кыхэ-фэгъэщтыр. Анахъ кызырыкIо дэдэм гу лъагъагъэп. ДелагъэхэкIэ арэп, джащ фэдэ чыпIэ горэм ахэр итыгъэх.

**(Къызыкӕллыкӕлорӕр
гьэтхәпэм и 17-м
къыдӕкӕлгъӕ номерым ит).**

Тӕкӕу зыкъагъӕжыбгъӕоштыр иушъхъагъӕоу лӕу укӕын гухӕлӕ зыфыриӕр лӕпцӕ-лӕапцӕу, лӕш гомылгъӕу, шым тесӕу диштыгъ. Къӕбар горӕхӕр къыфиуатӕхӕзӕ чыжъӕу луиштыгъ, шӕоф нӕкӕ горӕм ришагъ. Лӕм мӕхъаджӕм гъӕбылтыгъӕу кӕ-рахъо ылыгыты, къызкӕуихи, иныб-джӕгъу тыришӕгъ, зыфиукӕыштыри уышъфыгъӕп. «Ащ фӕдӕ жъалы-мыгъӕ угу къысфӕкӕныр егъашӕи сшъхъӕ кӕихъаныеп, — ылуагъ лӕу шъуз дахӕ зилӕм, — ау Тхъӕм уигъӕкӕнӕп, къысӕшпагъӕр шъафы хъунӕп». Лӕм уклӕлор лушхъпцӕлыкӕи джӕуап къытыжыгъ: «Тыдӕкӕи цыфыпсӕ шылӕп, шӕоф нӕкӕ тыз-рытыр, хӕт сӕлӕтӕн». «Зыми уимы-луатӕми, тӕтӕрконым уилӕтӕн», — ылуагъ лы хыем. Шӕофӕу зырыт-хӕм тӕтӕркон бӕу итыгъ.

Ауштӕуи хъугъӕу ары янӕжъ къӕбарыр къызӕриухыштыгъӕр. Шъуз дахӕм ышъхъӕ кӕихъӕгъахӕп илӕ иныбджӕгъу еклӕдылӕгъӕныр, хъугъӕр лъӕш дӕдӕу ыгу хӕкӕу зыкы-гъӕлӕгъуагъӕти, цыхъӕ фиштыгъ. Нӕужыми лъӕшӕу ыгу рехъӕу къы-рило зӕхъум, ежъ хъатӕу ыгу фӕмы-клӕми, илӕ зигъӕтӕылтыжыгъӕм ыуж зы илӕс зытешӕм псӕогъу фӕхъугъ. Илӕс заулӕрӕ зӕдышылӕ-гъӕхъу, мӕкӕу къауӕлгунӕу мӕкӕу хашъом кӕуагъӕхъу, загъӕпсӕфӕу чъыг жъаум чӕсхъу жъыбгъӕу къылыгъӕм тӕтӕрконыр чӕрӕгъузӕ апашъхъӕ къырилӕсӕгъ, лӕыр иныб-джӕгъу ыукӕын зӕхъум къырило-гъагъӕр ыгу къӕкӕыжыгъӕу луш-хъпцӕлыкӕыгъ. Ащ шъузым гу лъы-тагъӕти, къеупчӕыгъ:

— Сыда уздӕхъахыгъӕр?

Ар риӕныгъа, зыгорӕхӕр ыгу къӕкӕыжыгъӕхъу ылуагъӕми, шъу-зыр къышӕлокӕыгъӕп. «Сӕркӕ шъӕф уиӕ, ара?» — ыло зӕхъум, охътӕ шӕукаӕ тешагъӕти, шӕу къӕлӕгъӕу къысгъӕгъхъути, къыфигъӕгъуным шъыгугъӕу хъугъӕр риӕотагъ. А чы-пӕм лӕым зышигъӕгъозагъӕм мӕ-хъӕнӕ хъатӕ римытыгъӕ фӕдӕу зы-къиштыгъӕми, фигъӕгъугъӕп, хъу-гъӕр ышхӕм ариуати, аригъӕукӕы-гъӕу ары.

Данӕ фӕрзагъ бзылтыгъӕм, ащ шӕу ылӕгъуштыгъӕ лӕыр шӕозыгъӕ-клӕдыгъӕм фимыгъӕгъӕу зӕригъӕ-пшынагъӕмкӕ. Ежъыми ыгу риубы-тагъ Айтӕч ащ фӕдӕу зӕклӕм фимы-гъӕгъунӕу, ау ар ыгу къызӕри-хъӕгъахӕм къыкӕлигъӕштӕжыгъӕу зӕриӕожыгъӕ: «Тхъӕм ерӕмьд, сы-фӕхӕп ауштӕу хъунӕу». А чыпӕм Айтӕч къырилуагъӕр Асфар римыӕӕтӕжыгъӕм нахъышӕу ылъы-тагъ, хъун ылъӕкӕыштым къыкӕли-гъӕштӕгъӕу. Пкӕыхъанӕу ылъӕгъу-гъагъӕри ыгу къӕкӕыжыгъӕ. Ары шъахъаем, хӕкӕыпӕ закъӕу ылъытӕ-рӕр, псынкӕлау псӕогъу зыфишынӕу Асфар сыдӕуштыгъу ригъӕшӕштӕ? Аукудыеу фыхигъӕпсымӕ къы-шыхъуштыр къӕшӕгъуаеп, ешӕфӕ ышӕуабӕ дашӕу ары. Ари зӕрипӕ-сыжыӕрӕп...

Гупшысӕм хилъсагъӕти, бӕ а пӕдъыжыгъӕм Данӕ ышъхъӕ шъӕз-пӕкӕкӕыжыгъӕр. Пшъӕшӕхъы-нымкӕ ригъӕжыгъӕти, бӕ адыгъӕм ахӕлтыгъӕ шӕн лӕхъу ахъыжыгъӕ-хъу, джыри къахънагъӕхъу ыгукӕ зылъыӕсыгъӕр. Айтӕч къырилуа-гъӕм тетӕу зӕкӕуагъӕм къехъулӕн ылъӕкӕыштыр ыушъфыгъӕп. Шъып-кӕ, ащ мӕхъӕнӕ хъатӕ езымыты-жъхӕрӕр кӕлӕхӕм джы ахӕтхӕ хъу-гъӕми, Айтӕч илуагъӕ «адыгъ кӕ-лӕжъӕу» зыгорӕм голыгъӕ пшъа-шӕр ззымыпӕсыжыштыхӕри ма-

кӕп. Адыгъӕм анӕмыкӕу ар къызыдзӕ-жъӕу цыф лъӕпкӕу джы къӕбгъоты-штыр бӕп. Европӕм шыпсӕурӕ цыф лъӕпкӕыхъу французхӕм, инджылыз-хӕм, нӕмыцхӕм, нӕмыкӕхӕми бӕшпагъӕ ащ мӕхъанӕ зырамытыжыӕрӕр. Ахӕм акӕырыпӕлтыхъӕзӕ, урысхӕми пшъа-шӕр дӕмыкӕуагъӕу кӕлӕ горӕм голыгъӕкӕи, ары пакӕлшъ, ышъо сабый хидзагъӕкӕи агъӕшӕлӕгъожыӕрӕп, алӕпӕ рацӕкӕу тегушыӕхъу зӕхӕпхыжыӕрӕп.

Урысхӕри ижыкӕ ащ фӕдагъӕхӕп. Къаӕӕтӕжъӕу зӕрӕзӕхыгъӕмкӕ, пшъа-шӕр кӕлӕ горӕм голыгъӕгъӕу зыдакӕлорӕм шытхъугъӕу фалӕгъуш-тыгъ, псӕогъу зӕфӕхъугъӕ ныбжы-кӕитӕм апӕр чӕшӕр зызӕдырахыӕрӕм ошӕкур техъоу акӕлӕлыгъӕр аулӕ-кӕуштыгъ, лъызакӕу къызычӕкӕырӕм гъӕлӕгъӕн ашыштыгъ, ау къабзӕ зыхъукӕ пшъа-шӕр къызӕрыкӕыгъӕ

ышъхъашъо лӕ шифӕн зӕрӕфимыты-штыгъӕр. Хӕлтышхо шымыӕ фӕдӕми, адыгъӕм ахӕлтыгъӕ шӕнӕу ыгукӕ къы-мыштӕрӕм ашыштыгъ нысӕм ипшыкӕохӕм, ипшыпхъухӕм ацӕ къымыӕоным пае ежъ цӕ афиусын зӕрӕфӕгъӕр. Шъып-кӕ, цӕ дахӕх афиусыштыгъӕхӕр: Шыудах, Дӕхӕкъащ, Кӕлӕшӕу, Дӕх-закӕ...

Янӕ унӕм къызехъӕм Данӕ игупшы-сӕ зӕпыригъӕгъӕу.

— А сипшъашъ, — ылуагъ ным, хъаблӕм нысакӕи, зыныбжъ хӕкӕӕотагъи бзылтыгъӕу дӕсхӕр ехъуапсӕхъу илӕс тӕокӕ горӕ нахъ зымыныбжъ пшъа-шӕу къыпшыхъоу пкӕы иштыгъӕ дахӕ зилӕ бзылтыгъӕ къӕпцӕ нӕгуфым, илӕс тӕокӕитӕр къызӕринӕкӕыгъ лӕу умы-шӕнӕу тыдӕкӕи зӕлӕгъӕ жъгъӕй имы-лӕу зынӕгу шъоткӕ-латкӕм, — уимы-шӕныштыгъӕу ныпчӕдыжъ сыдӕу бӕр

пӕнӕшъу Сӕфӕр

Хӕмыкӕлӕжыгъӕм тыркӕу

Рассказ

унагъом икӕлӕпчӕ кудӕ шӕфӕштыгъ. Адыгъӕм а дӕдӕр амышӕштыгъӕми, мыпшъӕшъӕжъӕу къызычӕкӕырӕм ащ лъыпытӕу зышӕгъӕ кӕлӕм ядӕжъ ышъ-жыштыгъ. Пшъа-шӕм лӕкӕ тыригъӕ-гушыӕнхӕкӕ зыгу егъурӕм тӕкӕлӕр иунӕ ригъӕсыти, къытӕлӕштыжыштыгъ. Джы къызынӕсыгъӕми бзылтыгъӕм анахъ емыкӕушхоу фалӕгъӕрӕр, егъӕшӕрӕ цӕлужъӕу къыгенӕрӕр лъы имыӕу ышъо сабый хидзӕныр, къыфӕхъуныр ары. Сабыеу къыфӕхъугъӕр ины зыхъукӕ «куйрылӕф» алӕз ыгу рагъӕлӕжы. Мафӕ кӕс телевизорым къыгъӕлӕ-гъӕрӕм дихъыхынхӕм тешыныхъу зӕриӕожыгъӕ: «Тӕри, адыгъӕм, ащ мӕ-хъанӕ хъатӕ етымытыжъӕу шӕхъу ты-хъуштыгъ. Ар ышӕлшъ кӕзӕгъӕхъугъӕр, ежъыри зӕрӕлашӕу, адыгъ пшъа-шӕхӕм зызӕрафӕпӕштыгъӕу, зызӕрашӕышты-гъӕу къаӕӕтӕжыхӕрӕм зӕхъокӕыныгъӕ инхӕр зӕрафӕхъугъӕр ары.

Адыгъ нысакӕмӕ афӕгъӕхыгъӕу янӕжъ къыӕӕӕтӕжъӕу зӕхыгъагъӕри Данӕ ышъхъӕ шъӕзӕпӕкӕкӕыжыгъӕ. Нысакӕр пӕдъыжыгъӕм жъӕу кӕтӕджын, пӕӕлӕпӕри, шӕагури кӕӕбзӕ-лӕабзӕу зӕкӕипхъӕнкӕн фӕгъӕ. Хӕчъыегъащӕу къызышхӕкӕырӕм зӕрыл унӕм гуащӕр лухъӕти, «чъыеузы ухъугъа?» ыломӕ зыпыгубжыкӕыз, пӕчъӕм теоштыгъ. «Ари сыд делагъӕу адыгъӕм ахӕлтыгъа! — луцӕцӕлыкӕыгъ Данӕ. — Ежъ гуащӕри ныбжыкӕлагъӕба, ащ егупшысӕжы хъуштыгъӕба! Ыгу къӕкӕыжынкӕ фӕ-луагъӕ шылагъӕп ныбжыкӕитӕу псӕогъу зӕфӕхъугъӕхӕр зыкӕхъӕпсышты-гъӕхӕр къызӕрадӕхъугъӕм дихъыхыгъӕ-хъу зӕдӕхашӕхъу пӕм хӕлхӕзӕ уахъ-тӕр зынӕсыгъӕм гу лъамыгъу чӕшӕр зӕ-раӕкӕкӕырӕм, пӕдъыжъ чъыер ахӕмкӕ зӕрӕлӕшӕм. Хъауми ежъхӕр зӕныса-кӕхӕм гуащӕхӕм агу зӕрӕрагъӕлӕжы-штыгъӕхӕр янысӕхӕм арагъӕпшыны-жыштыгъа?!»

Ар зӕрӕханагъӕр дӕгъукӕ ылъытагъ. Джӕш фӕдӕу зӕрӕчӕанагъӕр шӕӕӕрӕзӕхӕм ашыштыгъ нысакӕм иштыгъынхӕр ип-шыпхъухӕм зӕрафагоштыштыгъӕр, ны-сӕр ипш лъӕхъхъаныр, ыцӕ къыриӕоныр къызӕрӕрамыгъӕкӕуштыгъӕр, шъа-пцӕу хъулыфыгъӕхӕм заригъӕлӕгъуныр зӕрӕфадыдӕштыгъӕр, тыр икӕлӕ ятӕ ыпашъхъӕ гъӕшӕуабзӕкӕ шъыдӕгушыӕн,

ушылтыгъа, угъойшаеп ныла, хъаумӕ узыгъӕгъӕмкӕырӕ шыла?

— Хъау, хъау, нан, — игумӕкӕ Данӕ янӕ риӕошъугъӕп.

Ным ышӕлшъ зӕрӕмыхъугъӕр къыри-ӕожыгъӕм къыхъӕштыгъ:

— Ар зыкӕлӕлорӕр нычӕпӕ умычъы-ягъӕ фӕдӕу пшӕо пычъыгъӕшъ ары.

— Ары, нан, сыкӕӕпшпагъ, — ылуагъ Данӕ. — Зыфӕшӕыри къызгу-рымыӕу нычӕпӕ гупсӕф сӕлагъӕп.

Ныри гъӕпцӕлӕгъӕшӕп, ицыхъӕмы-шӕныгъӕ къыхъӕштыгъ:

— Сӕ къысӕмыӕми, сипшъашъ, узыгъӕгъӕмкӕырӕ шыӕӕти, ащ уегупшы-сӕу нычӕпӕ бӕр пӕм ухӕлтыгъ. Гуӕанӕ уилӕм ным нахъ епӕуапхъӕу хӕта шы-ӕр. Унӕм исыр зӕкӕ згъӕшхӕгъахӕ, о зыр ары кӕнагъӕр, кӕтӕдӕжи пӕдъы-жышхӕ шӕы. — Ар къызӕриӕокӕи ныр икӕыжыгъ.

Янӕ къыкӕлӕлтыплӕзӕ, пшъӕшъӕ-ягъӕшӕным фӕдӕу джыри зӕрӕпкы-шӕм, зӕрӕдахӕм рыгушхоу Данӕ зӕриӕожыгъӕ: «Удах къысало, сӕри ар зыдӕсӕшӕжы, удӕхӕн адӕ, сян фӕдӕ бзылтыгъӕ дахӕм укыильфыгъӕм!» Айтӕч къырилуагъӕу зӕгупшысӕшты-гъӕм къыфигъӕзӕжыгъ урысхӕм дахӕм фӕгъӕхыгъӕу гушыӕлӕжъӕу ахӕлӕыр, дахӕу укӕхъуным нахъи нахъышӕ насыпшыӕу укӕхъӕм зӕралорӕр ышъ-хъӕ кӕзыеом. Зӕупчӕыжыгъӕ: «Сыда сапӕкӕ кӕтыр, насыпшыӕо сыхъушты, хъаумӕ Айтӕч ыгу къысфӕкӕыгъӕр ыгъӕцӕкӕнышъ насыпынчъӕу сыкӕ-нӕштӕ?» Ар къемыхъулӕным пае ышӕмӕ хъуштым зӕгупшысӕм хӕкӕпӕ закӕу шыӕу ыпӕкӕ ылъытӕгъагъӕм къыфигъӕзӕжыгъ, Асфар зылуигъӕкӕ-нышъ псынкӕлау псӕогъу зӕфӕхъунхӕ зыкӕыфаер ышӕлшъ ыгъӕхъуныр ары. Пшъа-шӕм кӕлӕм «сышъ» зӕрӕрилуа-гъӕр зӕхъзыхъхӕрӕм къезымыгъӕ-кӕуштыхӕр къуаджӕм къызӕрӕдӕкӕы-штыхӕм шӕошъхъуныгъӕ фырилӕми, мы лъӕхъаным ащ егупшысӕжыным, мӕ-хъанӕ ритыным иӕоф тетыгъӕп.

Кӕтӕдӕжи, халат кӕыхъу ылъапшъӕ-мӕ къадаорӕр, сурӕт дӕхъшхохӕр зы-хӕшӕыхъагъӕр къызтыриубгъуагъ, зы-къитхъаки, сыбгъӕшхӕштӕм сыхъазыр къыригъӕкӕу столым къетӕысыллагъ.

Ным ешӕ Данӕ шӕлӕм хъалыжъӕу адыгъ кӕуае зыдӕлтыр зӕрикӕсӕр. Нӕгушъхъаплтыхъу, ятеплӕ пӕупс къыригъагъӕу шӕлӕм хъалыжъӕ-хӕр лагъӕм изӕу ипшъашъӕ ыпашъ-хъӕ къыригъӕуцагъ, ащ шӕтӕ гъус къыфиштыгъ, кофе къыфызӕхи-штыхъагъ, ау хъатӕу хӕлагъӕпти, ыгу кӕуагъ.

— Адӕ, сипшъашъ, шхыным уегугъӕгъӕти? Угу зӕрӕрихыӕрӕр сӕшӕти, гуӕнкӕ сӕ шӕлӕм хъа-лыжъӕхӕр къыпфӕзгъӕжыгъӕх.

Данӕ лушхъпцӕлыкӕи, зигъӕсӕ-мӕркӕуу янӕ джӕуап ритыжыгъӕ:

— Упшъашъӕу бӕу пшхы хъу-штӕп, сӕри ош фӕдӕу пкӕы дахӕ сӕлӕнӕу сыфай.

Ащи къыубытыгъӕп ныр. Ипшъа-шъӕ шхыным зыкӕмыгугъӕгъӕр къышпагъӕу къызпыгубжыкӕыгъ:

— Къапӕ хъуштыга мыш фӕди-зӕу зышыбгъӕгъупшӕн умылӕкӕу гуӕканӕу уилӕр.

— Осӕлокӕи, осымыӕокӕи, нан, о ащ хӕпшыхъӕшъун шыӕп, — джыри игуӕканӕ янӕ фӕлошъу-гъӕп. — Кӕо дӕгъу сӕркӕ шъӕфы-мӕ, — гъумыгъӕгъӕ ныр.

Пчыхъӕ кӕс пӕми хъунӕу ыдӕжъ Асфар къакоу ишӕнти, ежъ зышыфаем, ышӕуабӕ дашӕу зы-шежӕрӕм къӕмылӕагъӕо зӕхъум, зыфӕшӕыр къыгурымыӕу Данӕ къӕгумӕкӕыгъ. Зӕкӕм ышъхъӕ къы-хъагъӕр Айтӕч игъӕогупӕ тыри-дзынӕу зӕрилуагъӕр ары. Нафӕ ежъ зӕнӕгуерӕ фӕдӕ къӕбар шыӕ-мӕ шъӕфы зӕрӕмыхъуштыр, къуа-джӕм зӕрӕшырыгушыӕлӕхӕрӕр псынкӕу къызӕрӕлтыӕсыжыштыгъ, ары шъахъаем ыгукӕ къыпӕлӕгъӕ цыфым зыгорӕм къехъулӕным те-шчыныхъӕ зыхъукӕ, нахъышӕыр арӕп ыгу къыхъӕрӕр, анахъ мы-хъуштыр ары. Ащ фӕгъӕхыгъӕу янӕжъ къыӕӕӕтӕжъӕу къӕбар гори зӕхыгъагъӕ. Нью лушыгъ Айшӕт, къӕбарыжъӕу ышӕлштыгъӕр багъӕ, къӕӕӕтӕными фӕкӕулаигъ, уедӕу зӕпытыгъӕкӕи уеззшыштыгъӕп. Ижыкӕи адыгъхӕр дӕкӕыхӕм, шы лӕхъогъу къафӕу къызыкӕожыхӕ-рӕм шытхъугъӕу афалӕгъӕу, лъы-гъӕшхо зӕрахъагъӕу алоу хъакӕш-хӕм ашырыгушыӕлӕжъхъу зышӕт лъӕхъаным ыкӕо хъункӕло зӕрӕ-кӕоштыр зешӕм ылогъагъӕу ары: «Тхъакуысауи сӕкӕлӕ къаукӕы-нышъ, сыхъатмыгъӕо сежӕн». Ау ащ ишъуз гушлогъагъӕу, данӕр, дышӕр бӕу къыфыхъынышъ къӕ-кӕожыштыгъ ылогъагъӕу ары. Ащ фӕдӕшъ, ежъ Дани зӕгупшысагъӕр хӕт ышӕрӕ, Асфар къогъупӕ горӕм Айтӕч къуиукӕыхъагъӕу джыри зыдӕшыӕр цыфмӕ амышӕнкӕи мӕхъуба зыфӕпӕоштыр ары.

Пчыхъӕм Асфар ыдӕжъ къызӕ-кӕом, зӕрӕгушлогъащӕр къыхъӕшӕу зымышӕлӕу пӕгъочыгъ, «Ала-хъым уегъӕпсӕуи зи къыомыхъу-лагъӕм!» — ылуагъ.

Асфар зи къыгурымыӕу къе-упчӕыгъ:

— Сыда, Дан, ауштӕу зыкӕлӕ-пӕлорӕр?

Ащкӕи къегъӕжыгъӕу хъугъӕти, Данӕ къыӕотагъ Айтӕч къырилуа-гъӕхӕр.

— Ар пшӕлшъ хъугъӕ, ара? — шхыгъӕ Асфар. — Уигъӕштӕн ылуи къыуилуагъ нахъ, ар зышӕштӕым хӕшъо-унашъо ышӕыштӕп. — Ар ышӕлшъ ыгъӕхъуным пае пигъӕ-хъожыгъ. — А узтешыныхъӕрӕр ышӕмӕ, къехъулӕн ылъӕкӕыштыр ымышӕу Айтӕч делӕп, боу куоу хъапсым члагъӕтӕыхъащ.

Къызӕрӕзӕхымышӕлыкӕыгъӕр, ежъ зӕнӕгуерӕм гу лъымытагъӕу къы-шыхъуи Данӕ ыгу кӕуагъ.

ИЛЪЭСЫКІЭР мафэ тфэрэхъу!

Кымафэмрэ гъатхэмрэ язэблэкыгъо ИлъэсыкІэр адыгэмэ пэсэрэ лъэхъаным агъэмэфэкІыщтыгъ. Тилъэпкъ ишэн-хабзэхэр лъэхъаным диштэу кълэтыжыгъээнхэм фэгъэхыгъэ театрализованнэ къэшынры Мыекъуапэ игъэкІотыгъэу щыкІуагъ. АР-м ирайонмэ, кълэмэ къарыкІыгъэ художественнэ купхэр, республикэм иартист цІэрылхэр къэгъэлъэгъонхэм ахэлэжыагъэх.

гум кышыуцугъэх. Студентхэм адыгэ шъуашэу ащыгъыр зэпэжыужы. АР-м культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу Шагудж Казбек япашэу ныбжыкІэхэр мэуджых, блэкІырэ цыфхэр кызызтеуцохэзэ, мэфэкІым хэлэжыагъ. Унэркъо Суандэрэ ДыдыкІ Залинэрэ лъэпкъ къашъохэр кызыз-рашІыхэрэм узыІепешэ, адыгэ орэдышъом пчэгум лъагъу зышелэты...

ИлъэсыкІэ пчыхъэзэхэхэм ансамблэхэу «Майкопчаночкэр», «Мыекъуапэ инэфылъэхэр», «Казачатэр», «Нартыр», «Ащэмэзыр»,

жыыр. ПхъэкІычаохэр: Кыкык Аскэрбий, КІэшпыкъо Рэмэзан. Зэхэхэм хэлэжыагъэхэм кыыхахыгъэхэр: ДыдыкІ Залин, Унэркъо Суанд, Къатмэс Мурадин. КъэшъокІо ныбжыкІэхэм язэнэкьокъу кыыхагъэщыгъэр Къулэ Альберт.

Къашъохэр анахъ дэгъоу къэзышІыгъэхэр: Бзэдджыкъо Заир, КІакІыхъу Мыхъамод — «Лъэп-рышъор», Цужъ Суандэрэ Нажъ Хъалимэрэ «Къашъом» щыте-кІуагъэх. Бибэ Нурыетрэ Хъакъунэ Азаматрэ — «ЗэфакІом», КІыкІ Адифрэ Мэрзэкълэ Русланрэ ыкІи Нажъ Нэфэстрэ Тыгъуж Бисланрэ — «Исламыем», Жъудэ Даринэрэ ХъакІэмызэ Рэщыдэрэ — «Зыгъэлъагъэм» ащытекІуагъэх.

Жюрим хэтыгъэ Нэгъуцу Аслан, СтІашъу Яхъяр, Шагудж Казбек, нэмыкІхэри къэшъуа-кІохэм лъэшэу афэразэхэу Іэгъу афытеуагъэх, шІухафтынхэр афашІыгъэх. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Джолэкъо Рэщыдэ хыатякІом ипшъэрылхэр ыгъэцкІагъэх.

АР-м культурэмкІэ и Министерствэ, лъэпкъ культурэм и Гупчэу

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей ыпашхъэ шагъэуцугъэ чыгыр агъэкІэрэкІагъ. ИлъэсыкІэ мэфэкІ шъуашэ илэш, гур зыфещэ. Цыфхэр зэфэнэгъушІохэу зэхэхэм шызэпэгъокІых. Лъэпкъ орэдышъоу шыжынчыхэр одыжыным фэгъэгъадэх — лъэпкъ зэфэшхъафхэр пчэгум къезэрэщэх. Сэтэнэ гуашэмрэ адыгэ лъыжымырэ ярольхэр Адыгэ Республикэм инароднэ артистхэу Уджыхъу Марыетрэ Мурэтэ Чэпайрэ къашІых. Чыгум, шэн-хабзэмэ афэгъэхыгъэ усэ кІэкІхэм къяджэх. Пчыхъэзэхэхэр зезыщэрэ артистхэу Аф-шІэгъо Фанинэ къеджэ:

— *Къушхъэ шыгумэ къакъокІыгъэу,*

ИлъэсыкІэр шІэхэу къэкІо.
КъэкІо къэгъэгъэ шышхъэу,
гъэтхэ мафэр,

Дунай нэфэу, насып хъуапсэу.
Тпсэ зыфишцэу, гушІорыхъэу,
Тхъэм кытфехъы гъэбжэу
мафэр.

Адыгэ Республикэм и Президент-

хабзэхэр, якультурэ алэжыным Адыгеим илэшхъэтетхэр зэрэпылхэр, ИлъэсыкІэр яхэнэрэу тиреспубликэ зэрэщыхэдгъэунэфыкІырэр, адыгэмэ яилгэс лъытакІэ чыгум кыыхахыгъэу зэрэщытыр, гъэтхэ ІофшІэнхэр кызышхъэжэхэрэм ИлъэсыкІэр адыгэмэ зэрэтырагъафштыгъэр, чыгур алэжыызэ гъэбжэу кыыхахыныр Іофыгъо шхъаІэу зэрэщытыгъэр, щыІэныгъэм инэмыкІырэ лъэныкъохэу лъэпкъхэр зэфэзышхэрэр тинепэрэ лъэхъанэ зэрэдиштэхэрэр министрэм кыло-тагъэх.

Илъэсэу тызыхэтыр гъэбжэу тфэхъунэу, экономикэр къэлэтыгъэным фэлэжъэнэу, цыфмэ япсэукІэ нахъ хъопсагъо хъунэу афи-луагъ.

Пчэгум кыыцшІэтых

ИлъэсыкІэм ихэгъэунафыкІын гъэтхакъэм и 20-м Мыекъуапэ шаублагъ. Тилъэпкъыгъу ныбжыкІэхэр шыку-зэкІэтым исхэу къэлэ къохъапІэм кышаубли, Мыекъуапэ иурам шхъалэхэм къарыкІуагъэх. Орэдышъоу жынчырэм дырагъаштэзэ, мэфэкІым пае къафэгъушІуагъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым илъэпкъ ансамблэу «Нартым» икъэшъуакІохэр Лениным ыцІэ зыхырэ пчэ-

къэндзалхэм, чеххэм, ермэлхэм, нэмыкІхэм якупхэр кышышъуагъэх, орэд кышаІуагъ.

Андзэрэкъо Чеслав, Іэтэжыкъо Фатимэ, Кушъэкъо Симэ, Дзыбэ Мыхъамэт, ЛъэпцІэрышэ Шамилэ, ШъолІэхъу Эдуард, Хъазыкъо Мосэ, нэмыкІхэми яорэдхэр шыжынчыгъэх. Лъэпкъ джэгукІэхэм студентхэр ахэлэжыагъэх. «Джэ-гокІо Іанэр» зыщэфыщтымкІэ зэхэхэм щызепеуагъэх.

Адыгэ джэгур

Ащ ныбжыкІэхэр кышышъуагъэх, ялэпІэсэныгъэкІэ щызэнэкьокъугъэх. Пшъэшэ анахъ дахэу кыыхахыгъэр студентэу Дыгъу Псынэф. Пшынаохэу кыыхахыгъэхэр: М. Табыхъур, В. Симболэтыр, М. Шорэр, А. Блэгъо-

Къулэ Амэрбий пэцъэныгъэ зыдызрихъэрэм, анахъэу Гупчэм традиционнэ культурэмкІэ иотдел ІофышІэхэу Бат Хъаные, КІэмэщ Светланэ, Ломоносова Лилие яшІушІагъэ кыыхэтэгъэщы. Къулэ Амэрбий игуадзэу Шхъэлэхэу Светланэ кызырэтиІуагъэу, ащ фэдэ мэфэкІхэр гум къенэжыых. Ешъуагъи, аркъым ыгъэутэшъуагъи тлъэгъугъэп, полицием икыу-лыкъушІэхэм гумэкІыгъо яІагъэп. Щэламэу пчэгум шагъажъэрэм идэгъугъэ аулпэкІунэу зэкІэми амалышІухэр яІагъэх.

Къеблагъ, ИлъэсыкІэр! ШПоу щыІэр кытфэпхынынэу тыолъэу.

**ЕМТИЛЪ
Нурбий.**

Сурэтхэр зэхэхэм кыыцшІыты-рахыгъэх.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхъалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхъашІэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыж зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокультын-хэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темуыр-Кавказ чІыплэ гъэлоры-шІапІ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыыхиу-тыхэрэм мышгып-къагъэу къахафэ-хэрэмкІэ къэзыт-хыгъэхэм пшъэдэ-кІыж ахы. Къа-тхэхэрэмрэ гъэзе-тым шылажхэхэр-рэмрэ яеплъыкІэ зэтемыфэн ылгэ-кІышт. Гъэзет-еджэхэм кыит-фагъэхырэ тхы-гъэхэр зэхтфы-хэрэп ыкІи къэ-зытхыгъэхэм алэкІэдгъэхъа-жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4335
Индексхэр
52161
52162
Зак. 843**

Хэутыным
узшыкІэтхэнэу щыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахтэр
Сыхъатыр 18.00